

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler İçin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projesi

“KOBİ’ler İçin Kurumsal Sosyal Sorumluluk” projesi, Avrupa Birliği - Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamındaki Sivil Toplum Diyalogu Programı tarafından finanse edilmektedir. “Bu yayın Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti’nin mali desteğiyle üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden sadece TÜRKONFED sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği veya Türkiye Cumhuriyeti’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.”

Sivil Toplum Diyalogu Programı Hakkında

Sivil Toplum Diyalogu Programı, Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerden sivil toplum kuruluşlarının, ortak bir konu etrafında bir araya gelerek, toplumların birbirini tanımaları, karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmaları ve kalıcı diyalog kurmalarını sağlayan bir platform olarak geliştirildi.

Program, Avrupa Birliği’nin Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından ortak finanse ediliyor. Programın teknik uygulamasından Avrupa Birliği Bakanlığı sorumlu. Merkezi Finans ve İhale Birimi ise Programın sözleşme makamı.

Sivil Toplum Diyalogu Programı, 2008 yılından bugüne, Türkiye ve AB toplumlarını birbirine yakınlaştıracak, karşılıklı anlayışı güçlendirecek ve bilgi ve deneyim aktarımına imkan sağlayacak birçok farklı alanda, yaklaşık 350 proje ile 600’ün üzerinde diyalog temelli ortaklığa; Türkiye ve AB üye ülkelerinde geniş bir coğrafyada gerçekleştirilen yüzlerce ortak çalışma ve etkinliğe sahne oldu. Programın bugüne kadar gerçekleşen dönemlerinde diyalog projelerine yaklaşık 42.5 milyon Avro destek sağlandı.

www.siviltoplumdiyalogu.org

Önsöz

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği (KSSD) ve Hollanda Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği (MVO Nederland) tarafından sürdürülen “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ’ler) İçin Kurumsal Sosyal Sorumluluk” projesi, Avrupa Birliği’nin (AB) ve Hollanda başta olmak üzere üye ülkelerinin kurumsal sosyal sorumluluk politikalarının yapım ve uygulama süreçlerini öğrenmeyi ve proje ortakları arasında karşılıklı tecrübe paylaşımını amaçlamaktadır. Proje, Avrupa Birliği - Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamındaki Sivil Toplum Diyalogu Programı tarafından finanse edilmektedir.

Bununla birlikte, KOBİ’ler arasında kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) algısının yaygınlaşması için Türkiye’deki ilgili sivil toplum örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin arttırılmasını hedeflemektedir.

Hedef Gruplar

- TÜRKONFED
- Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği (KSS Türkiye)
- MVO Nederland

Proje, özel olarak KOBİ’ler nezdinde kurumsal sosyal sorumluluk bilincini arttırmayı ve şirketlerin iş modellerini bu doğrultuda yeniden şekillendirmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, proje faaliyetleri kapsamında İstanbul’da ‘Kurumsal Sosyal Sorumluluk Zirvesi’ ve Hatay, Trabzon, Malatya, Kütahya, Kocaeli, Denizli ve Kayseri olmak üzere Türkiye’nin 7 farklı ilinde KOBİ’ler için kurumsal sosyal sorumluluk çalıştayları düzenlenmiştir.

KSS Zirvesi, kamu, özel sektör ve sivil toplum temsilcilerinin çeşitli panel ve oturumlarda kurumsal sosyal sorumluluk üzerine görüşlerini paylaştıkları, iki günlük geniş katılımlı bir etkinlik olarak gerçekleştirilmiştir. 7 farklı ilde kurumsal sosyal sorumluluk alanında uzmanlar, her bölgede 20 KOBİ yöneticisi ile bir araya gelerek uygulamalı eğitimler vermişlerdir. Zirve ve çalıştaylar ile birlikte 200’ün üzerinde KOBİ’ye ulaşılmıştır.

İçindekiler

1. Özet	6
2. Giriş	7
3. Araştırmanın Arka Planı ve Hedefleri, Raporun Yapısı ve Uygulanan Metodoloji	9
4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Tanımları ve Konseptleri	10
5. Avrupa'daki KSS'ye Yaklaşım, KSS - Kavramsal Yaklaşım, KSS Faaliyetlerinin Biçimleri ve Çeşitleri.....	12
6. Avrupa'da KSS Konusunda (Yarı) Kamusal Aktörler ve Stratejileri.....	19
6.1. Avrupa Düzeyi.....	19
6.2. Ulusal Düzey.....	25
6.2.1. Kamu	25
6.2.2. İşçi ve İşveren Temsilcileri	32
6.2.3. Özel KSS Yapıları ve Kurumsal Yönetişim	32
6.2.4. Eğitim Kurumları	37
7. Avrupa'da KOBİ'lerde KSS Faaliyetlerinin Yaygınlaşması	38
8. KOBİ'lerin KSS'ye İlişkin Karar Verme Süreci	42
9. Avrupa'da KOBİ'lerin KSS Faaliyetlerine Engel Olan ve Destek Sağlayan Faktörler	44
9.1. KOBİ'lerin KSS Faaliyetlerinin Özellikleri	46
10. KOBİ'lerin KSS Faaliyetlerinin Etkileri	47
11. Sonuç ve Öneriler.....	48
12. Kaynakça	51
13. Ek 1- Analiz Edilen Örnek Çalışmalara Genel Bakış	56
14. Ek 2- Araştırma Ekibi	62

1. Özet

Avrupa ve Türkiye’deki KOBİ’lerin gerçekleştirdiği KSS uygulamalarının karşılaştırmalı analizi kapsayan rapor ile hedeflenen Avrupa düzeyinde ve ulusal düzeydeki farklılıkların nedenlerinin ortaya konularak geleceğe dönük bir ajanda oluşturulmasına katkı sağlamaktır.

Raporun ilk bölümünde, literatür araştırmasından elde edilen ikincil veriler ve analiz edilen iyi örneklerle dayanarak KOBİ’lerin KSS’ye katılımı ve KSS faaliyetleri ile şirketlerin rekabet gücü arasındaki ilişkiler konusunda ulusal sonuçlar çıkarılacaktır. Oluşturulan Avrupa raporu, ulus üstü Avrupa perspektifiyle desteklenen, ulusal raporların bir derlemesini oluşturacaktır.

Raporda, Avrupa düzeyinde ve ulusal düzeyde “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” kavramı ile KSS kavramında anlaşılan konular hakkında kısa bir genel bakış sunulacaktır. Ayrıca, genel olarak “potansiyel hedef grupları” ve özellikle KOBİ’ler açısından KSS’nin türleri ve Avrupa’daki (ulusal ve bölgesel düzeyde) KSS konularıyla ilgili en önemli kamusal ve yarı-kamusal aktörler ele alınacaktır. Aktörlerin bu konudaki ana stratejileri/faaliyetleri paylaşılacaktır. KOBİ’lerin KSS faaliyetlerini uygulanması konusunda, hangi kamu kuruluşları ile iletişimde olması gerektiği açıklanmaya çalışılacaktır.

Bir diğer bölümde ise, yalnızca ilgili faaliyetlerin kapsamını değerlendirmekle kalmayıp aynı zamanda KOBİ’lerin karar verme sürecini (olumlu ve olumsuz olarak) etkileyen faktörleri ve gerekli önlemlerin özelliklerini inceleyerek KOBİ’lerde KSS uygulamalarının durumu ele alınacaktır. Elde edilen bulgular iyi örneklerle birleştirilip politika önerilerine ön bilgi sağlayacaktır. KOBİ’lerin KSS önlemlerinin şirketlerin rekabet gücü ve çeşitli hedef kitleler üzerindeki potansiyel etkileri analiz edilecek ve son olarak önceki bulgular sentezlenerek hem şirketler hem de politika yapıcılar için öneriler oluşturulacaktır.

2. Giriş

KSS kavramı kesin bir tanımı olmayan, yerel ve uluslararası dinamiklerle belli aralıklarla evrimleşen şemsiye bir terminoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. KSS kavramı içerisinde, iş ahlâkı, hesap verebilirlik, şeffaflık, insan hakları, iş sağlığı ve güvenliği, çevre, cinsiyet eşitliği, yolsuzluğu önleme, sürdürülebilir kalkınma ve yenilik gibi pek çok önemli konuyu barındırmaktadır. Dünyada sürdürülebilir kalkınma kavramının yükselmesi ile eş zamanlı olarak önem ve popülerlik kazanmıştır. İş dünyası, sürdürülebilir kalkınmanın artık sadece kamu sektörü ve sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) ilgi alanı olmadığını, kendilerinin de finansal sürdürülebilirliklerine ek olarak, kaynakların sürdürülebilirliği ve insani kalkınma için aktif rol almak üzere harekete geçmeleri gerektiğinin bilincine varmıştır.

Özel sektör başta olmak üzere kurumların KSS'yi bir kurum kültürü haline getirebilmeleri için sosyal, çevresel, etik, insan hakları ve tüketici hakları konularını günlük iş faaliyetlerine ve stratejilerine dâhil etmeleri ve bunu paydaşlarıyla iş birliği içinde yapmaları beklenmektedir. Buradaki amaç şirket sahip/hissedarları, kilit paydaşlar ve genel olarak içinde bulunulan toplum için ortak değer yaratma ve kurumların iş faaliyetlerinden ötürü doğabilecek olumsuz etkilerin önceden belirlenmesi, azaltılması ve önlenmesidir.

İş dünyasında da genel olarak KSS tanımıyla ilgili bir karmaşa mevcuttur. Halâ hayırseverlik olarak algılanan KSS uygulamaları, sponsorluk, STK'larla birlikte yürütülen toplumsal kalkınma projeleri olarak yapılabilmektedir. Toplumsal kalkınma alanında şirketler tarafından en çok işlenen ve toplum tarafından talep edilen konu eğitimidir. Eğitimden sonra sağlık, çevre, aile içi şiddet ve kadın hakları konuları da önem taşımaktadır. KSS uygulamalarına paydaşların katılımı STK'larla kurulan çeşitli ortaklıklar ve ortak projelerle sınırlı kalmaktadır. Genel olarak şirketler görece daha basit sosyal ve çevresel konulara ılımlı yaklaşmaktadır. Ayrıca bazı şirketler KSS'yi bir halkla ilişkiler, pazarlama aracı olarak görebilmekte ve stratejik olmayan KSS uygulamalarına yatırım yapabilmektedir.

Buna karşın, yine farklı iş çevrelerinde hem kendi iş faaliyetlerini sürdürdükleri hem de toplumu geliştirebilmek adına güçlü bir çaba sergilendiği de gözlenmektedir. Türkiye'nin giderek artan sayıda uluslararası antlaşmaların, kampanya ve etkinliklerin parçası olması, toplumun KSS ve ilgili konulardaki bilinç düzeyini arttırmada önemli bir etken olmuştur.

KSS alanında son beş yılda büyük bir yenilenme görülmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren daha fazla şirket KSS'yle ilgilenmekte, orta-uzun dönem başarısı için KSS'ye ihtiyaç duymakta ve KSS sektörü büyümektedir. Bu ihtiyaç doğrultusunda Türkiye'de KSS'yle ilgilenen

paydaşların sayısı son yıllarda artmıştır. Bu alanda hizmet veren STK'lar, danışmanlık şirketleri ve Borsa İstanbul'un 2014 yılında Sürdürülebilirlik Endeksi gibi çıkardığı KSS araçları gün geçtikçe çoğalmaktadır. Ayrıca KSS alanında daha sürdürülebilir, akılcı ve kapsayıcı özel sektör, sivil toplum ve kamu iş birlikleri artmaya başlamış, KSS uygulamaları daha katılımcı bir hal almış, yenilikçi iş modelleri geliştirilmeye başlanmıştır.

Küreselleşmenin giderek artmasıyla beraber doğada ve teknolojik alanda yaşanan değişimler sonucunda gündelik hayatta şirketler için KSS uygulamaları olmazsa olmaz bir seviyeye gelmiştir. Aşağıdaki gelişmelerle görüleceği üzere KSS alanında geçtiğimiz 20 yılda kayda eğer bir değişim yaşanmıştır:

- KSS faaliyetleri medyada daha fazla yer almaktadır.
- Tüketici örgütleri, üretim koşulları ve pazara giden yollar hakkında giderek daha fazla bilgi talep etmektedir.
- Sivil toplum örgütleri ve sendikalar, topluma olan bağlılıklarına ilişkin talep ve talepleri olan şirketlere yaklaşmaktadır.
- Kurumsal firmaların talep etikleri KSS ile ilgili gereksinimlerin, tedarikçiler tarafından karşılanma oranı artmaktadır.
- Politikacılar, KSS'yi politika oluşturma alanı olarak keşfetmiştir.
- KSS, bir şirketin itibarı ve şirket için en iyi çalışanları keşfetmek açısından da önem arz etmektedir.

3. Araştırmanın Arka Planı ve Hedefleri, Raporun Yapısı ve Uygulanan Metodoloji

Araştırma, niteliksel ve niceliksel olarak var olan ikincil veriye odaklanmaktadır. Elde edilen veriler Proje Uzmanları tarafından alandaki girişimlere paralel olarak incelenmektedir. Araştırma iki farklı düzeyi içermektedir.

İlk düzey, ülkedeki kurumsal sosyal sorumluluk koşullarını ve küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki KSS'yi içeren bir masa başı araştırmasını kapsamaktadır.

İkinci düzeyde Avrupa'daki KSS kavramları analiz edilecek ve yasal prosedürler ele alınarak KOBİ'lerin farklı alanlarda karşılaştıkları durumlar incelenecektir.

Geliştirilen Avrupa raporu, kısmen ulus üstü bir perspektifle desteklenen, ulusal raporların bir derlemesini oluşturacaktır. Raporda, Avrupa düzeyinde ve ulusal alanda “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” kavramı ve ilgili konular hakkında kısa bir genel bakış sunulacaktır. KOBİ'lerin KSS faaliyetlerini uygulanması konusunda, hangi kamu kuruluşları ile iletişimde olması gerektiği açıklanmaya çalışılacaktır.

KOBİ'lerin KSS önlemlerinin şirketlerin rekabet gücü ve çeşitli hedef kitleler üzerindeki potansiyel etkileri analiz edilecek ve son olarak bulgular sentezlenerek hem şirketler hem de politika yapıcılar için öneriler oluşturulacaktır.

4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Tanımları ve Konseptleri

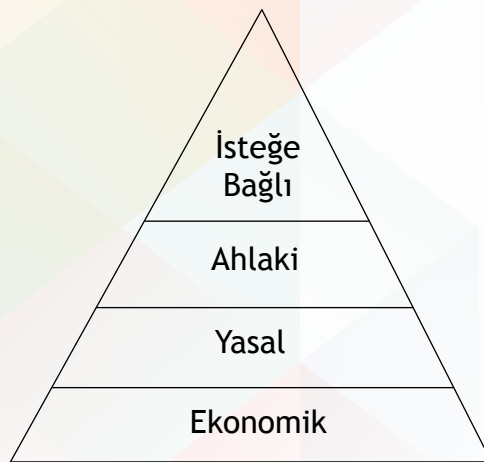
Sosyal sorumluluk 2000’li yıllarla beraber dünyada özellikle Avrupa ve Amerika’da önem kazanmış bir kavram olarak anılsa da, ülkemizde hâlen gerektiği kadar gündem oluşturmamaktadır.

KSS, 1930’larda “Büyük Buhran” sonrası oluşan sorunların giderilmesi amacıyla büyük işletmelerin uyguladıkları politikalarla ortaya çıkmıştır. Sosyal sorumluluk uzun süre sadece çok boyutlu ve çok uluslu şirketler için kullanılan bir tanım olmuştur. 1950’li yıllara gelindiğinde ise Bowen değişik bir açıdan yaklaşarak iş dünyasının topluma karşı üretmesi gereken faydaları şu şekilde sıralamıştır;

- “Yüksek yaşam standartları,
- Geniş çapta ekonomik ilerleme ve güvenlik,
- Düzen, adalet, özgürlük,
- Son olarak birey olarak kişinin gelişimi”. (Bowen, 1953)

Geride bırakılan 80 yıllık süreçte birçok farklı şekilde ifade edilen KSS kavramının tarihsel gelişimine geçmeden önce, günümüzde kullanılan tanımlara aşağıdaki tabloda değinilmektedir. Avrupa Komisyonu’nun yapmış olduğu tanıma göre KSS; “Şirketlerin gönüllü olarak toplumsal ve çevresel konuları, operasyonlarına ve paydaşları ile olan ilişkilerine dâhil ettiği bir kavramdır”.

Carroll’un KSS Piramidi

Kaynak: (Carroll, 1979)

Carroll'ın piramidinde de görüldüğü üzere; 1960'lı ve 1970'li yıllarda sosyal sorumluluk bilinci ekonomik çıkarlar ve kanuni yükümlülüklerin dışarısına çıkarak işletmelerin topluma karşı benimsedikleri birer görev halini almıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde ise KSS işletmeler için paydaşların da süreçlere dâhil edildikleri kurumsal bir iş organizasyonuna dönüşmüştür. Dünyanın değişen ekonomik ve siyasi yapısıyla 2000'ler öncesinde kurumsal sosyal performans, kurumsal vatandaşlık, paydaş teorisi, iş ahlâkı, sürdürülebilirlik kavramları gündem oluşturmuştur. (Sen, 2011)

Şirketlerin ticari faaliyetleri ile sosyal ve çevresel meselelerin birleştirildiği, paydaşlar ile gönüllülük esasına dayanan bir alanda ilişki kurabildiği bir kavram” (EUROPEAN COMMISSION , 2011)
İş dünyası tarafından çalışanların, onların ailelerinin, halkın ve tüm toplumun hayat standardını yükseltip ekonomik kalkınmaya katkı sağlamaya yönelik verilmiş bir söz. (Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi)
Kurumsal sosyal sorumluluk şirketlerin, toplumun değer ve kültürüne göre politikalarını sürdürmelerine ve karar almaları gerekliliğine vurgu yapmaktadır. (Bowen, 1953)
Kurumsal sorumluluk, son noktada toplumun ekonomik-insani kaynaklarının sadece özel sektörün çıkarlarını içeren dar bir alanda değil; toplumun tümünü ilgilendiren geniş bir çerçevede kullanmasına işaret eder. (Frederick, 1960)
Bir bireyin karar alırken ve eylemlerini gerçekleştirirken bunların tüm sosyal sistem üzerindeki etkilerini hesaba katması. (Friedman, 1962)
Sosyal sorumluluğu anlamanın en iyi yolu, onu -iyi bir komşu olmak- gibi düşünmektir. (Eilbert & Parket, 1973)
Kurumsal paydaşlar üzerinde olumsuz etkiler yerine, faydalı etkiler bırakabilecek konuları göz önünde bulundurarak kurumsal kararların alınmasıdır. (Epstein, 1987)

Ekonomik koşullar sebebiyle ortaya çıkan KSS uygulamaları sayesinde işletmeler itibar kazanarak, rekabet ettikleri kurumlar arasında öncelik elde edebilmektedirler. İkincil aşamada devletin oluşturmuş olduğu yasal mevzuatlar ile KSS'nin özel sektörde bir zorunluluk olarak gerçekleştirildiği söylenilebilir. Bahsedilen iki aşamanın aksine, üçüncü seviyede yetkili kişinin veya kurumun topluma karşı hissettiği ahlâki bir duygunun sonucunda KSS faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Son seviyede ise, diğer etkenleri kapsamakla beraber tamamıyla işletmenin kurumsal politikası veya yöneticinin kişisel girişimi sonucu ortaya çıkan KSS uygulamalarından bahsedilmektedir.

5. Avrupa'daki KSS'ye Yaklaşım, KSS - Kavramsal Yaklaşım, KSS Faaliyetlerinin Biçimleri ve Çeşitleri

Kurumsal sorumluluk, son yıllarda hem akademisyenler hem de uygulayıcılar tarafından giderek daha fazla dikkate alınmaktadır. Aynı zamanda KSS, kendi içinde çeşitli politika alanlarına yayılmış bir konudur. KSS Avrupa Birliği'nde ve dünyada iş dünyasının sosyal ve çevresel etkilerini hafifletirken, aynı anda sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanmasında temel bir role sahiptir.

KSS'yi tanımlamak için çeşitli teoriler ve yöntemler kullanılmaktadır. KSS, sosyal, ekonomik ve çevresel taleplerin dengelenmesi olarak tanımlanan sürdürülebilirlikle eş anlamlı kabul edilebilmektedir. En yeni KSS tanımlarından bir tanesi, paydaş teorisi çerçevesinde KSS'yi tanımlamaktadır. KSS, şirket olarak bir ahlâk ve değerler edinmeyi temel almaktadır.

KSS, iş dünyasının etkileri konusunda “kucaklayıcı” bir fikir, karar alma süreciyle de paydaşlar üzerinde olumlu bir etki olarak görülmektedir. Temel paydaşlar; çalışanlar, müşteriler ve tedarikçiler, hissedarlar, toplum ve çevre olarak kabul edilmektedir. (Vo, 2011)

Türkiye

Türkiye'deki KSS uygulamalarının geçmişi Osmanlı İmparatorluğu'na uzanmaktadır. İmparatorluk dönemindeki vakf (şimdiki adıyla vakıf) kavramı eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi kamu hizmetlerinin temel kurumsal mekanizmasını oluşturmaktaydı. (Bikmen, 2003) 1980'lerden başlayarak Türkiye ekonomisinde yaşanan serbestleştirici gelişmeler sonucunda rekabet edebilir bir ekonomik düzen yaratılırken bazı noktalarda olumsuzluklar meydana gelmiştir. Artan rekabet ve kârlılık endişesi sosyal sorumluluk faaliyetlerinin geri planda kalmasının temel sebebini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin uluslararası arenada imzalamış olduğu antlaşmalar ve artan iş birlikleri, KSS alanında toplumsal bilinç düzeyinin artmasında önemli pay sahibi olmuştur. İstanbul'da düzenlenen Habitat II konferansının olumlu yansımaları ve 1999 senesinde meydana gelen İzmit depremi sonrasında sivil toplum, özel sektör, kamu ve diğer paydaşların oluşturduğu zorunlu iş birliği hem bireysel hem de kurumsal gönüllü oluşumları harekete geçirmiştir.

Türkiye'de KSS'nin geliştirilmesi için doğrudan yasal çerçeve bulunmamakla birlikte, vakıflarla ilgili mevzuatla desteklenmiştir. Örneğin, 2008 yılında yürürlüğe giren Vakıflar Kanunu'nda bu kurumların sayı ve etkinliklerinin artırılması için bazı ekonomik ayrıcalıklar ve vergi

muafiyetleri sağlanmıştır. Bu nedenle, kuruluşların vakıfları aracılığıyla hayırsever KSS'ye olan ilgisi sadece sosyo-ekonomik kazançlar ile ilişkili değildir. (Türker, 2015)

Hollanda

2000'li yılların başlarında, bira şirketi Gulpener, organik gıda veya adil ticaret giyimine odaklanan küçük işletmeler gibi sadece birkaç Hollandalı şirket KSS'ye aktif olarak dâhil olmuştur. Ana akım şirketlerden oluşan büyük grup ise KSS'ye fazla odaklanmamıştır. Büyük şirketler, çoğunlukla riskleri düşürmeyi amaçlayan önleyici adımlar atmıştır. Davranış kuralları ve ilk sürdürülebilirlik raporları bu dönemde hazırlanmıştır.

SER raporunun yayınlandığı andan itibaren Hollanda Hükümeti, Hollanda'daki şirketler arasında KSS'yi teşvik etmeyi amaçlayan politikaları yürürlüğe koymuş ve bunu çeşitli şekillerde uygulamıştır. En önemli adım, Hollanda KSS Derneği'nin (MVO Netherlands / CSR Netherlands) kurulmasıdır. Bu bilgi ve ağ örgütü, şirketleri KSS'ye dahil olmalarını teşvik etmeyi ve KSS uygulamaları yönünde adımlar atmaları için yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Şu anda, Hollanda KSS Derneği'ne bağlı 2,300'den fazla Hollandalı şirket vardır. Kurum medya kampanyaları ve çevrimiçi bilgi hizmetleri yoluyla daha geniş kitlelere erişmektedir.

Diğer yandan Hükümet, Hollanda'daki en büyük alıcıdır ve satın alma hacmi 40 milyar avronun üzerindedir. Hükümet, kendisiyle ticaret ilişkisi yürüten şirketler için, sürekli olarak koşullar belirleyerek KSS'nin gelişimini teşvik etmektedir. Ayrıca büyük şirketler, hükümet tarafından şeffaflık ölçütü aracılığıyla KSS politikaları konusunda şeffaf olmaya teşvik edilmektedir.

Sürdürülebilir ve sorumlu bir şekilde üretilen ürünler, giderek daha fazla ana akım bir hareket haline gelmektedir. Biyolojik ve eko sertifikalı süt ve et ürünleri süpermarketlerde raf alanı kazanmaktadır. Güneş ve rüzgâr enerjisi gibi yeşil enerji arayan tüketiciler, giderek daha fazla yenilenebilir enerji tedarikçileri üzerinde durmaktadır. 2016'da neredeyse tüm Hollanda şirketleri yoğun ya da az olsa da KSS uygulamaları yürütmektedirler. Ancak birçok örnekte bu uygulamalar erken bir aşamadır.

İrlanda

İrlanda'da 2007-2008 yılları arasında etkili olan mali ve ekonomik sorunlar nedeniyle kurumların faaliyetleri medyanın gündemini oluşturmuştur. Ekonomik ve sosyal gelişmeler paralelinde, İrlanda'daki KSS literatürüne bakıldığında incelenmekte olan endüstrilerin ilk üçünde alkol, enerji ve tütün endüstrileri gelmektedir. Bunun birinci nedeni sanayilerin insan sağlığına potansiyel etkisi; ikincisi ise genellikle geçmişte güvenilir maddeler olarak adlandırılanların, tüketim ürünlerinin vergilendirilmesi ile, durumun bir gelir fırsatına dönüşmesidir. (Burke, 2015)

İrlanda’da KSS, büyük ölçüde çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ’lar) olduğu büyük organizasyonların alanı olarak görülmektedir. KOBİ’ler ile büyük kuruluşlar arasındaki ayrım tam zamanlı çalışan sayısı ile yapılmaktadır. 250 çalışan sınırına dek kurumlar KOBİ olarak görülmektedir. İrlanda’da KSS konusundaki karışıklıklar halen devam etmekte ve birçok kurum faaliyetleri hakkında raporlama yapmaktadır. Fakat bazı kurumlar neden KSS uygulamaları gerçekleştirmeleri gerektiğinden ve bunların nasıl uygulanacağından emin değillerdir (Whooly, 2011)

Tarihsel olarak KSS’nin ihtiyacı veya gücü anlamında hükümetin düşük oranda bir dahiliyeti olmasına rağmen İrlanda, KSS’yi geliştirmeye yönelik hükümet düzeyinde güçlü ilerlemeler kaydetmiştir. KSS’yi geliştirme ve teşvik etme konusunda Avrupa Birliği bünyesindeki lider yönetim kurulunda görev almıştır. (Burke, 2015)

Fransa

Dilsel nedenlerden ötürü, kurumsal sosyal sorumluluk kavramı, anlam karışıklığına neden olmaktadır; çünkü Fransızca’da sorumluluk kavramı ile hukuki sorumluluk kavramı arasında net bir ayrım bulunmamaktadır. KSS kavramının Fransa’da kullanılmasıyla ilgili ikinci bir sorun, Fransızca’daki sosyal terimlerin İngilizce’den farklı olmasıdır.

İngilizce’de toplumsal terimi tüm toplumu kapsarken, Fransa’da dış paydaşlar yerine, iç meselelerle ve emekle ilgili konulara yoğunlaşmıştır (Antal & Sobczak, 2007). 1980’lerin başında, Fransa’da kullanılan kavram, kurumsal vatandaşlıktır; bununla birlikte, yine burada ABD’deki anlam tam anlamıyla aynı değildir. Devletin güçlü rolü, özel şirketlere karşı olan güvensizlik ve şeffaflığa yönelik şüphecilik Fransa’yı diğer ülkelerden ayrı bir noktaya koymaktadır.

Fransa KSS alanında geç kalan ülkelerden birisi olarak gözüксе de, son 15 yılda önemli mevzuatlarla KSS sorunlarını çözmek için güçlü adımlar atmıştır. Paris’te sosyal sorumluluk alanında danışmanlık hizmeti veren bir isim, Fransız vatandaşlarının KSS’ye düşük katılımının sebebi olarak “ilgi eksikliği değil, hükümete ve topluma yüksek derecede güvenin bir yansıması olabileceğini” savunmaktadır. (Maon, 2015) Devlete karşı olan aşırı güven beklentiyi devlet davranışlarına yönlendirmektedir. Bu durumda da şirketler KSS faaliyetlerinden yana fazla gönüllü olmamaktadır.

Şirketler ise çoğunlukla, zorunlu gereksinimlerle sonuçlanan “değerler, normlar ve kurallar” ile ilgilenen “örtük KSS” kavramını kullanmaktadır. Bu kavram kurumsal aktörler üzerindeki sosyal, politik ve ekonomik çıkarlar gibi makul bir yükümlülüğü ele almaktadır. (Matten & Moon, 2005)

Fransız deneyiminin KSS alanındaki iki ana özelliği, diğer ülkelerdeki aktörlerden özellikle farklı görünmektedir. İlk olarak, Fransız örneği, bu alanlardaki devletin rolünü vurgular; ikinci olarak ise Fransız KSS söylemi, uygulamaların iş gücü meselelerine ve kurumun iç boyutuna özel odaklanmaktadır. (Antal & Sobczak, 2007)

Danimarka

İşletmelerin, sosyal faaliyetlerin kendileri tarafından sağlanması konusunda yükümlülükleri daha azdır. Bu genel bir model tarafından sürdürülür. Sendikalar, işveren örgütleri ve Maliye Bakanlığı arasındaki “üç bölüm müzakereleri” adı verilen oluşum Danimarka işgücü piyasasındaki uygulamalarda meydana gelecek her türlü değişiklik için çok önemlidir. Bu özel bağlamda Danimarka’daki KSS kavramını anlamak gerekir. (Nielsen & Frederiks, 2015)

2005 yılından bu yana KSS, Danimarka’da giderek yaygınlaşmaktadır. Bu eğilime bir örnek olarak, Danimarka hükümetinin 2012 yılında oluşturduğu KSS için eylem planında görülmektedir. Dökümana göre “BM Küresel İlkeler Sözleşmesi”ni kabul eden Danimarka şirketlerinin sayısı 2008’de 38 şirketten 2012 yılında 200 sayısına istikrarlı bir şekilde yükselmiştir. (The Danish Government, 2012)

Refahını yüksek olması, işgücü piyasası koşulları ve çevresel konular da dâhil olmak üzere klasik KSS ile ilgili alanlarda Danimarka Hükümeti’nin çok fazla düzenlemesinin bulunması; Danimarkalı şirketlerin az gelişmiş ülkelerin şirketlerine kıyasla çok daha yüksek bir seviyede KSS faaliyetlerine başladığı anlamını taşımaktadır. KSS’nin ana amacının kâr maksimizasyonu, markalaşma vb. araçsal hususlara tamamen indirgenemeyeceğini varsaysak da KSS (en azından aynı zamanda) ahlâki bir boyut içermektedir.

Hırvatistan

Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Avrupa Komisyonu’nun Büyüme ve İş Bulma Komisyonu’nun Beyaz Kitabı ile 1993’te Avrupa politikasının bir parçası olmuştur. 1990’lı yılların son derece zor politik ve ekonomik bağlamından ötürü, Hırvatistan’daki iş dünyasında KSS’nin gelişimi pratik olarak var olamamıştır. Bununla birlikte, 1997’de kurulan ve Sürdürülebilir Kalkınma için Dünya İş Konseyi (WBCSD) ile Mutabakat Zaptı’nı imzalayan Hırvatistan Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi’nin (HR BCSD) kuruluşu önemli bir adım olmuştur. (Croatian Employers Association, 2013)

2001 yılındaki Avrupa uyum sürecinin başlamasıyla birlikte Katılım Öncesi Anlaşma’nın imzalanması, Haziran 2004’te AB adayı ülke statüsüne gelmesi ile, AB uygulamalarına olan ilgi artmış ve Avrupa siyasi ve piyasa ekonomisi modelinin tanınması, Hırvatistan adına başlamıştır. (Croatian Employers Association, 2013)

İspanya

Çoğu tanım, KSS'yi şirketlerin gönüllü olarak kendi sosyal ve çevresel kaygılarını işletme faaliyetleriyle ve paydaşlarıyla olan etkileşimleriyle bütünleştiren bir kavram olarak tanımlamaktadır. (Diaz & Ramos, 2015) Toplumsal sorumluluk, uyumlu bir topluma ve daha sürdürülebilir bir ekonomik sisteme geçişin dayandığı bir dizi değer içerir. Ekonomik krizin etkilerini hafifletmeye yardımcı olabilir (iş kayıpları gibi), etkili eşit muameleyi, fırsat eşitliğini ve sosyal dahiliyeti teşvik edebilir. (Spanish Ministry of Employment and Social Security, 2014)

İspanya'da Bakanlık'a bağlı bir danışma organı olan "Kurumsal Sosyal Sorumluluk için Devlet Konseyi" (Consejo Estatal de Responsabilidad Social de las Empresas- CERSE), İspanyol şirketleri arasında sosyal sorumluluğu arttırmak adına faaliyet göstermektedir. (Spanish Ministry of Employment and Social Security, 2014) Bu Kurumsal Sosyal Sorumluluk Danışma Konseyi (CERSE), kurumsal sosyal sorumluluk ile bağlantılı çeşitli çıkar gruplarının temsilcilerini bir araya getirmek ve bir tartışma forumu oluşturmak amacıyla kurulmuştur.

CERSE, şirketler arasındaki sosyal sorumluluğu artırmak amacıyla oluşturulmuştur. Hükümet ayrıca KOBİ'lerin tekilliklerine özel önem veren tedbirler önermektedir. CERSE, kurumları temsil eden dört gruptan oluşan ortak bir kuruldur:

- İşveren örgütlerini temsil eden 14 üye,
- Sendika örgütlerini temsil eden 14 üye
- Ünlü temsilci organizasyonları temsil eden 14 üye,
- Kurumsal Sosyal Sorumluluk alanındaki kurumlar,
- Çeşitli Kamu İdarelerini temsil eden 14 üye. (Spanish Ministry of Employment and Social Security, 2014)

İspanya'da KSS gelişimini 1990ların sonlarından bu yana açıklayan dört ana faktör vardır:

- Sorumlu Sosyal Yatırım kavramının geliştirilmesi;
- İspanyol şirketlerinin uluslararasılaşması;
- Mali skandallar;
- Şirketlerin faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi edinme ihtiyacı. (Diaz & Ramos, 2015)

İtalya

Kurumsal sosyal sorumluluk alanında İtalyan literatüründe farklı düzeyde incelemeler görülmektedir.

- Birinci araştırma seviyesi, İtalyan şirketlerinde yaygın olan bilgi ve KSS uygulamaları seviyesine odaklanmaktadır.
- Daha sonraki bir aşama ülkenin sosyo-ekonomik çerçevesinin ana bileşenini oluşturan küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) ile ilgilidir.
- Üçüncüsü, son birkaç yıldır zenginleştirilmiş bir başka araştırma alanı, sosyal, çevresel ve etik raporlamanın yaygın kullanımı açısından hesap verebilirlik temasını ele almış ve karşılaştırmalı bir uluslararası çerçevede analiz ve yansımalar geliştirmiştir. (Baldo, 2015)

Ülkedeki etkinlikler tüm AB üye ülkelerinde KSS Avrupa tarafından teşvik edilen ağı bağlıdır ve iki ana hedefi vardır:

- Tüm İtalya ve yurtdışındaki yaygınlaşan deneyimleri ve gelişimleri izleyerek hem karmaşık bir düzeyde hem de coğrafi ve kurumsal boyuta göre İtalya'nın en önemli KSS tecrübelerinin düzenli ve güncellenmiş vizyonunu sağlamak.
- Sosyal odaklı girişimcilik inovasyonunu teşvik etmek.

İtalya'daki KSS davranış haritasına bakıldığında (iki ölçüte dayanarak: KSS'nin üstlenilmesi anlamındaki yoğunluk ve kurumsal uygulamaların/ davranışların niteliksel yönlerine) beş farklı çeşidin bulunduğu görülmektedir.

- “Bağlayıcı şirketler” (%11) hem iç hem de dış paydaşların beklentilerine dikkat ediyor ve KSS'yi kültürlerinin temel bir unsuru ve maddi olmayan sermayelerini artırmanın bir yolu olarak görüyor.
- “Çok sertifikalı şirketler” (%10-11), ağırlıklı olarak yönetim standartlarına uygun prosedürlerle temsil edilen bir KSS taahhüdü ile var oluyor.
- “Bilinçli işletmeler” (%9), nadiren (ve daha az alanla sınırlı olmak üzere), paydaşlarla etkileşiyor ve sertifika kullanımı KSS uygulamalarının ve araçlarının yetkin kullanımda daha az faaliyet gösteriyor.
- İtalyan şirketlerinin çoğunluğunu temsil eden “harekete geçirilebilir şirketler” (%54), KSS konuları ve araçları açısından pasif ve çoğunlukla küçük ve mikro işletmelerden oluşuyor.
- Son olarak, “şüpheli şirketler” (azınlık: %15) çoğunlukla paydaşlara yönelik beklentilerin düşük görülen mikro ve küçük işletmeler tarafından temsil ediliyor. (Unioncamere, 2003)

Makedonya

Ulusal düzeyde, işletmelerin KSS hakkındaki davranışları ile ilgili herhangi bir beklenti tanımlanmamaktadır. Ancak şirketler dış pazarlara erişimlerini korumak ve genişletmek istiyorlarsa, KSS prensiplerine uymaları ve KSS yaklaşımlarını geliştirmeleri gerektiğinin farkındalardır.

Ekonomi Bakanlığı'na ve Ulusal Koordinasyon Kurumu'na ek olarak, iş dünyası ve sivil toplum son dönemde ülkede bir dizi KSS tanıtım faaliyeti başlatmıştır. BM Küresel İlkeler Sözleşmesi organizasyonu Makedonya'da 2004 yılında faaliyetlerine başlayarak iş camiasındaki sosyal sorumluluğun popülerleşmesine temel olan ilk platform olmuştur (Turkish Confederation of Employer Associations, 2013)

6. Avrupa’da KSS Konusunda (Yarı) Kamusal Aktörler ve Stratejileri

6.1. Avrupa Düzeyi

Kurumsal sosyal sorumluluk farklı şekillerde büyüme göstermektedir. KSS, kıtadan kıtaya, ülkeden ülkeye, sektörden sektöre ve şirketten şirkete göre farklılık göstermektedir. İngiltere’de Sorumlu Rekabetçi Endeksi (RCI) ve Brezilya’dan Fundaçao Dom Cabral İşletme Okulu ülkelerin sorumlu iş uygulamalarını tanıtmak için gösterdikleri çabaların nasıl bir performans gösterdiğini ve bu tür performanslarla ilgili, hangi periyodik bilgiler yayınladığını incelemiştir. 2007 yılı RCI’nin endeksi, 108 ülkeyi (küresel GSYİH’nın %96’sı) analiz etmiştir. Analiz, bu alanda daha gelişmiş ekonomilerin daha iyi sonuç elde ettiğini göstermektedir. En iyi performans sıralamasındaki ilk 20 ülke şunlardır: 1. İsveç, 2. Danimarka, 3. Finlandiya, 4. İzlanda, 5. İngiltere, 6. Norveç, 7. Yeni Zelanda, 8. İrlanda, 9. Avustralya, 10. Kanada, 11. Almanya, 12. Hollanda, 13. İsviçre, 14. Belçika, 15. Singapur, 16. Avusturya, 17. Fransa, 18. ABD, 19. Japonya ve 20. Hong Kong gibi ülkelerin önde gelen ekonomilerdendir. (Miami-Florida European Union Center of Excellence, 2013)

KOBİ’lerin KSS hedeflerine ulaşmasına destek olmayı amaçlayan Avrupa Birliği ve üye devletler tarafından finanse edilen AB programları bulunmaktadır. Sağlanan ilave destek, ihtiyaca bağlı olarak fonlama veya tanıtım ve farkındalık yaratmayı içerebilmektedir. Diğer ülkeler, paydaş kapasitesi kurarak ve KSS’yi iş stratejilerine (Slovakya) dâhil ederek KOBİ’lerde KSS’nin farkındalık yaratılarak yükseltilmesini ve uygulanmasını desteklemektedirler.

Projeler arasında şunlar bulunmaktadır: KOBİ uygulamalarının örnekleri üzerine araştırma faaliyetleri (Polonya, Almanya); projeler için kaynak sağlanması ve geliştirmekte olan ülkelerdeki KOBİ’lerin desteklenmesi. Almanya’da, Avrupa Sosyal Fonu (ESF), KSS faaliyetlerinin tanıtımını desteklemek ve KOBİ’lerde KSS konusunda çalışanların becerilerini arttırmak için kullanılmaktadır.

AB faaliyetlerinin KSS alanında dönüm noktası, AB’nin Mart 2000’de AB’yi 2010’a kadar dünyanın en rekabetçi ve dinamik ekonomisine dönüştürmeyi amaçlayan Lizbon stratejisini benimsemesiydi; stratejinin amacı, daha fazla iş ve daha fazla sosyal uyum ile sürdürülebilir ekonomik büyüme kapasitesine sahip bir ekonomi yaratmaktır.

Avrupa’da KSS, ilk defa 2001’de Avrupa Birliği (AB) gündeminde yer almıştır. Avrupa Komisyonu Yeşil Kitap ile sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için bir araç olarak KSS’yi tanıtmış ve bu konuyla ilgili açık bir

tartışma başlatmıştır. Kavram üzerine son on yılda, AB düzeyinde sürekli bir tartışma sürdürülmüş ve işletmeler tarafından yürütülen gönüllü ve kendi kendini düzenleyici bir yaklaşım getirilmiştir. Bununla birlikte, Danimarka ve Birleşik Krallık (İngiltere) gibi ülkeler bir adım daha ileri gitti ve KSS'ye yönelik yönetim yaklaşımlarında sert hukuki önlemler uyguladı.

KSS'nin Avrupa Birliği gündemindeki ilk somut ve resmi görünümü daha önce de bahsedildiği üzere Avrupa Komisyonu'nun yayınlamış olduğu Yeşil Kitap'tır. Temmuz 2001'de Lizbon Zirvesi'nin bir parçası olarak KSS kavramı hakkında açık bir tartışma başlatmak amacıyla yayınlandı.

“Temmuz 2002'de yayınlanan” Sürdürülebilir Kalkınmaya İş Dünyası katkısı” (A Business Contribution to Sustainable Development) yayını Yeşil Kitap'a ek olarak küresel alandaki KSS'nin gelişimine paralel olarak Avrupa düzeyinde bir KSS stratejisi sunmuştur.

Komisyonun 2002 yılındaki bildirisinin ardından, “KSS anlayışını yükseltmek, iş dünyası, sendikalar ve işletmeler, sivil toplum örgütleri ve diğer paydaşlar arasındaki diyalogu güçlendirmek amacıyla Avrupa Çok Paydaşlı KSS Forumu gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda dört konu belirlenmiştir:

- Bilgi düzeyini arttırma, deneyim ve iyi örnek değişimi,
- Kobi'ler arasında KSS'nin teşvik edilmesi,
- KSS araçlarının uyumunun ve şeffaflığının artırılması,
- KSS'nin kalkınma yönlerine odaklanması. (EU Multi-Stakeholder Forum on CSR, 2004)

Avrupa Komisyonu, Mart 2006'da” Büyüme ve İş için Ortaklığın Uygulanması: Avrupa'yı Kurumsal Sosyal Sorumluluk Üzerine Mükemmellik Merkezi Yapmak” başlıklı bir bildirisi yayınlamış ve burada temelde daha önce başlatılan Avrupa Çok Paydaşlı KSS Forumu'nun sonuçlarına atıfta bulunmuştur.

Avrupa Komisyonun yanı sıra, Avrupa Parlamentosu KSS konusundaki tartışmaları gündemine taşımıştır. Mart 2007'de alınan kararla AP, KSS ile ilgili konularda şirketlerin yasal hesap verebilirliğinin artırılması çağrısında bulunmuştur. (Avrupa Parlamentosu, 2007)

Avrupa düzeyinde KSS hareketinin bu bölümde değinilmesi gereken diğer önemli adımı, 2006 yılında KSS için Avrupa İttifakı'nın (European Alliance for CSR) başlatılması ve ilerleme raporunun Mart 2008'de yayınlanmasıdır. Haziran 2011'de Avrupa Parlamentosu, diğer hususların yanı sıra Komisyonu'nun kendi KSS stratejisini de ele alan bir kararı kabul etmiştir. AP, AB'deki KSS hareketini geliştirmek için küresel standartların teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiş ve aynı zamanda KSS alanındaki aktif şirketlerin sertifikalandırılmasının önemini vurgulamıştır.

AB KSS hareketinin diğer bir kilometre taşı, geçmişte atılan adımların devamı olan Ekim 2011’de yayınlanan Komisyon’un “Kurumsal Sosyal Sorumluluk için 2011-14 yenilenmiş bir AB stratejisi” başlıklı bildirisi. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) konulu Çok Paydaşlı Forum, farklı alanlardan 450’den fazla paydaşın katılımı ile 3-4 Şubat 2015’te Brüksel’de gerçekleşmiştir. Etkinlikte ele alınan alt başlıklar aşağıdaki gibidir:

- Uluslararası Pazar Erişimi
- Eğitim ve İnsan Sermayesi
- KOBİ’ler
- Uluslararası Kalkınma İş birliği
- İş ve İnsan Hakları
- Kamu Alım Satımı
- Yenilikçilik, Rekabetçilik ve Büyüme
- İnsan Hakları ve Telafile Erişim
- Sorumlu Yatırım
- Sorumlu Tedarik Zincirleri
- KSS konusunda Ulusal ve Bölgesel Politikalar
- Finansal Kurumlar (Executive Summary , 2015)

Yukarıda da görüldüğü üzere, kurumsal sosyal sorumluluk kavramı farklı alt alanları içermektedir. Aynı zamanda Lizbon Anlaşması’ndan sonra Avrupa Birliği’nin 2020 yılı hedefleri kapsamında şekillenen AB 2020 stratejisine özel sektörün katkısı olarak, CSR Europe liderliğinde İşletme 2020 (Enterprise 2020) girişimi başlatılmıştır. Bu girişim; şirketlerin özellikle ürün ve hizmetlerinde, kendi kurumlarında ve kişilerde değişim yaratarak küresel yönetim, iklim değişikliği, kaynak kıtlığı, nüfusun artması ve teknolojinin hızla gelişmesi gibi küresel trendlere karşı nasıl bir tutum sergilediğine ve bu eğilimler için ne gibi tedbirler aldıklarına bakmak amacıyla oluşturulmuştur.

İşletme 2020 Manifestosu, 19 Haziran 2015 tarihinde Milano Expo’da düzenlenen Avrupa 2020 İçin Son Çağrı Konferansı’nda açıklanmıştır ve Manifesto içinde belirlenen üç stratejik öncelik şu şekildedir;

1. Ekonomik kalkınma kapsamında; iş gücüne katılım ve istihdam edilebilirlik konusunun şirketlerin yönetim ve değer zincirleri düzeyinde öncelik haline getirilmesi.
2. Çevresel kalkınma kapsamında; şirketlerin yeni sürdürülebilir üretim yöntemleri, tüketim ve geçim kaynakları geliştirmesi için toplumlar, kentler ve bölgelerle iş birliklerinin teşvik edilmesi.
3. Sosyal kalkınma kapsamında; iş yönetiminin merkezine şeffaflık ve insan haklarına saygının yerleştirilmesi.

Avrupa Topluluğu işletmelerin toplumsal, çevresel, ahlâki ve insan hakları endişelerini kendi iş süreçlerine dâhil etmeye yönelik bir yöntem

sahip olmak adına sosyal sorumluluklarını tam olarak yerine getirmelerini tavsiye etmektedir. (Miami-Florida European Union Center of Excellence, 2013)

KSS, öncelikle ve daha büyük şirketler tarafından oluşturulduktan sonra, birkaç AB kamu politikası girişimi ile KOBİ'lerin iyi örnekler gibi pratik yaklaşımlar yoluyla KSS konseptini tanımasını ve KOBİ'lerin karşılaştığı kilit KSS zorluklarıyla ilgili politika üreticileri için bilgi üretmeyi amaçlamaktadır. CSR Europe, kurumsal sosyal sorumluluk (CSR) alanında lider Avrupa işletme ağı olup Avrupa genelinde 10.000'i aşkın şirket ve 60'tan fazla çok uluslu şirketle iş birliği yapan 42 ulusal kurumsal sosyal sorumluluk kuruluşundan oluşmaktadır.

UN Global Compact

BM Küresel İlkeler Sözleşmesi Temmuz 2000'de başlatılmıştır. Küresel İlkeler Sözleşmesi, insan hakları, emek, çevre ve yolsuzlukla mücadele alanlarında kararlılıkla çalışan işletmeler için gönüllü bir öğrenme ve diyalog platformudur. Küresel İlkeler Sözleşmesinin bir diğer yararı, şirketler ile Birleşmiş Milletler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesidir.

5000'den fazla iş katılımcısı ve sivil toplum, akademik, iş gücü ve diğer sektörlerden 2000 paydaşla Küresel İlkeler Sözleşmesi bugün dünyanın en büyük kurumsal sorumluluk girişimlerindendir.

Birleşmiş Milletler ile ortak olmaya çalışan tüm şirketler, Küresel İlkeler Sözleşmesine katılmaya ve BM'nin daha sürdürülebilir, kapsayıcı küresel ekonomi vizyonunu gerçekleştirmeye yardım etmeleri için cesaretlendirilmektedir.

Eğitim ve KSS

Eğitim alanında KSS, sistematik olarak KSS sorunlarını müfredata, öğretime ve öğrenme süreçlerine dâhil etmek anlamına gelmektedir. Eğitim girişimleri farklı eğitim seviyelerinde ele alınabilmektedir:

- İlk beş yıl ila yedi yıl arasındaki resmi eğitim olan ilköğretim;
- Ortaokul, ortaokul ve liseyi kapsayan orta öğretim;
- Yükseköğretim adı altında var olan üniversitelerdeki lisans ve lisansüstü eğitim;
- İnsanları pratik faaliyetlerde bulunan mesleklere hazırlayan teknik ya da mesleki eğitim;
- Son olarak ömür boyu öğrenmeye odaklanan mesleki yetişkin eğitimi ve öğretimini içeren diğer eğitimler.

Uluslararası Organizasyonlar Tarafından Başlatılan ve Sürdürülen Başlıca Kurumsal Sosyal Sorumluluk Girişimleri ve Yayınlanan Bildirgeler

Girişimin Adı	Tarih	Kapsam
ILO Çok Uluslu Şirketler ve Sosyal Politika İle İlgili İlkeler Üçlü Bildirgesi	Cenevre, 1977; Mart 2000 revize	Bu uluslararası belgede yer alan ilkeler çok uluslu şirketlere, hükümetlere, işçi ve işveren kuruluşlarına; istihdam, eğitim, çalışma ve yaşam koşulları ve işçi-işveren ilişkileri gibi alanlarda yol gösterici tavsiyeler içermektedir.
OECD Uluslararası Yatırımlar ve Çokuluslu İşletmeler Bildirgesi	Paris, Haziran 2000	Bu uluslararası belgede çok uluslu şirketlerin yatırım yaptıkları ülkeye ve o ülkede yaşayan topluma karşı sorumlulukları ortaya konulmuştur.
Birleşmiş Milletler, Küresel Sözleşme (Global Compact)	New York, Temmuz 2000	Bu sözleşme, şirketlerden etki alanları kapsamında insan hakları, çalışma standartları, çevre ve yolsuzlukla mücadele alanlarında bir dizi esas değeri kabul etmeleri, desteklemeleri ve uygulamaya koymalarına ilişkin ilkeler içermektedir.
Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Finans Girişimi Mali Kurumlarda Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınmaya İlişkin UNEP Deklarasyonu	Paris, 1992, Mayıs 1997 revize	Bu bildiri dünyada finans hizmetleri sektörünün önde gelen kuruluşları tarafından imzalanmıştır ve çevrenin korunması yönünde sorumluluk ve iş birliği önermektedir.
Avrupa Birliği: Avrupa Toplulukları Komisyonu, "Green Paper" (Kurumsal Sosyal Sorumluluk ile İlgili Bir Avrupa Çerçevesinin Geliştirilmesi)	Temmuz, 2001	Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından yayınlanan dokümanlarda kurumsal sosyal sorumluluğun önemi belirtilmiş ve işletmelerde gönüllü olarak sürdürülecek girişimlerin desteklenmesi talep edilmiştir.

Kaynak: Türkiye’de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Değerlendirme Raporu (TKSSD, 2008)

Avrupa İş Geliştirme Vakfı ve Nottingham Üniversitesi İşletme Fakültesi Akademisi İş birliği tarafından 2008 yılında yürütülen bir anket, yükseköğretimdeki KSS kavramında yer alan olumlu ve olumsuz eğilimleri tanımlamıştır. Genel olarak, KSS’nin yönetim çalışmalarında meşru bir konu olarak gündeme geldiğine dair kanıtlar ortaya çıkmıştır. (Miami-Florida European Union Center of Excellence, 2013)

Kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarının dünya genelinde yaygınlaşması, BM, ILO, OECD gibi küresel örgütlerin sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk alanlarındaki çalışmaları işletmeler için itici güç olmaktadır.

Farklı coğrafyalarda meydana gelen ekonomik ve iklimsel değişikliklerin insanları kolayca etkileyebildiği dönemde, bu tür girişimlerin değeri artarak

devam etmektedir. Uluslararası örgütler tarafından oluşturulan bildirgeler ve girişimlere tabloda yer verilmiştir. Farklı amaçları içerisinde barındıran girişimler, eylem noktasında tüm kesimlere destek sağlamaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları / Hükümet Dışı Organizasyonlar Tarafından Başlatılan ve Sürdürülen Başlıca Kurumsal Sosyal Sorumluluk Girişimleri

CERES İlkeleri	ABD, 1989	CERES ilkeleri, çevrenin korunması ve kirliliğin azaltılmasına ilişkin etik ilkeler içermektedir.
Caux İlkeleri	Minnesota, 1994	Caux ilkeleri, tüm paydaşların (stakeholders) toplumsal sorumluluğa katkıda bulunmasını öneren bir genel kurumsal sosyal sorumluluk girişimidir.
Küresel Sullivan İlkeleri	ABD, Kasım-1999	Küresel Sullivan İlkeleri; insan haklarının korunması ve gözetilmesi, çocuk işçi çalıştırılmasının ortadan kaldırılması, ayrımcılığa son verilmesi ve sosyal adaletin sağlanmasına yönelik ilkeleri içermektedir.
Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative) (GRI)	Boston, 1997; 2002 revize	İşletmelerin çalışma koşullarının, ürün ve hizmetlerinin ekonomik, çevresel ve sosyal standartlara uygun olduğunu beyan etmelerine imkân sağlayan bir raporlama girişimidir.
SA8000	Londra, 1998 (2002 revize)	SA8000, çocuk işçiliği, çalışma saatleri, iş sağlığı ve güvenliği gibi çalışma yaşamına yönelik konuları denetlemeyi amaçlayan bir kurumsal sosyal sorumluluk girişimidir.
AccountAbility1000	Londra, 1999 (2002 revize)	Standart işletmelerde meslek ahlâkının ölçülmesi ve raporlanması için geliştirilmiştir.
Dünya Ekonomik Forumu: Küresel Kurumsal Vatandaşlık Deklarasyonu	Davos, 2001	Bu deklarasyonda, iş dünyasının çevre, ahlâk, emek ve insan hakları gibi konularda uluslararası standart ve değerlere saygı göstermesi ve bu konularda adımlar atılması talep edilmektedir.
FTSE4Good İndeksi	Londra, 1995	İşletmelerde sürdürülebilir çevresel konulara yönelik çalışmalar gerçekleştirmek, paydaşlar ile olumlu ilişkiler geliştirmek, evrensel insan haklarını desteklemek vs. konularını içeren bir sosyal sorumluluk yatırım endeksidir.

Kaynak: Türkiye’de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Değerlendirme Raporu (TKSSD, 2008)

6.2. Ulusal Düzey

6.2.1. Kamu

Türkiye

Türkiye’de KSS çalışmalarını yönlendiren faktörler çeşitli paydaş gruplarına göre farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Türkiye’deki olası KSS yönlendiriciler aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- Kurumsal yönetim ve finans kurumları
- Çok uluslu şirketler
- Yasama organları - devlet uluslararası düzlemde tanınan sözleşmeler
- Sivil toplum kuruluşları
- Medya

Sermaye Piyasaları Kurumu tarafından yayınlanan “Kurumsal Yönetim İlkeleri” belgesi, Türkiye’de KSS uygulamalarına ilişkin yasal bir belge olarak değerlendirilebilecek tek belge niteliğini taşımaktadır.

KSS ile ilişkilendirilebilecek diğer kanunlar aşağıda sıralanmaktadır:

- 4734 sayılı Kamu İhalesi Kanunu,
- 2872 sayılı Çevre Kanunu,
- 2821 sayılı Sendikacılık Kanunu,
- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu,
- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu,
- 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kanunu,
- 4077 sayılı kanun tüketicilerin korunmasına ilişkindir. (Odaman, 2004)

Kurumsal sosyal sorumluluk konusu içeriği itibariyle farklı alanları barındırmaktadır. Bu sebeptendir ki bakanlık düzeyinde de KSS farklı bakanlık tarafından temsil edilmektedir:

- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı- Çevre,
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı - Çevre,
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - Standartlar,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı - Çalışma Koşulları,
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), menkul değerler piyasalarını düzenleme ve denetleme yetkisine sahip kurumdur,
- Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu bölgesinde sürdürülebilir kalkınma sağlamayı hedeflemektedir.

Hollanda

Hollanda’da Dışişleri, Ekonomik İşler ve Altyapı ve Çevre Bakanlıkları aktif olarak KSS’ye dâhil olmaktadır. Sürdürülebilirlikle ilgili hükümet çapında anlaşmalar da bulunmaktadır.

Ekonomik İşler Bakanlığı, çeşitli bakanlıkların KSS alanında faaliyetlerini koordine etmekten sorumludur. KSS alanında bilgi ve farkındalığın geliştirilmesine katkıda bulunur ve bunu, yıllık bir tutarı Hollanda KSS Derneği’ne sunarak yapar. Bakanlık, örneğin rüzgâr enerjisinin, açık deniz rüzgâr çiftliklerinin geliştirilmesi ve kömür planının kapatılması konusunda taraflar ile anlaşmalar yapılması yoluyla sürdürülebilir enerji alanında politikalar yürütmektedir.

Dışişleri Bakanlığı Uluslararası KSS’ye odaklanmaktadır: Hollanda şirketlerinin uluslararası tedarik zincirlerinin sürdürülebilirliği ve yabancı ülkelerle sürdürülebilir ticaretin teşvik edilmesi gibi. İki yıl önce, bu bakanlık, Hollanda’nın çeşitli önemli sektörlerinde yabancı tedarik zincirindeki risklerle ilgili olarak araştırma gerçekleştirmiştir. Halen Arnavutluk, Peru, Endonezya, Bangladeş, Etiyopya ve Surinam gibi çeşitli ülkelerde çeşitli etkinlikler bulunmaktadır.

Altyapı ve Çevre Bakanlığı iki konuya ilişkin olarak KSS üzerine odaklanmaktadır: çevre ve iklim değişikliği. Bu politik yönergelerin her ikisi de döngüsel ekonomide bir araya geliyor: tamamen kapalı olan ve dolayısıyla süreçte daha fazla israf yaratmayan ekonomik döngülerin tasarımı.

İrlanda

2013 Meslek Eylem Planı’nda, Hükümet, kurumların istihdam ve yerel toplulukları destekleme konusundaki rolünü vurgulayan Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ulusal Planı’nı yayınlamayı üstlenmiştir. Bu plan (İrlanda için ilk KSS Ulusal Planı) 9 Nisan 2014’te onaylanmıştır.

Planda yer alan tedbirler şunlardır:

- 2014 yılının ilk yarısında İrlanda’da KSS’nin gelişimini desteklemek için KSS üzerine bir Paydaş Forumu oluşturulması,
- İrlanda Ulusal Standartlar Birliği vasıtasıyla İrlanda’da bir KSS faaliyeti oluşturulması
- KSS konusunda farkındalık yaratmak ve KSS alanındaki iyi örnekleri desteklemek amacıyla paydaşlarla birlikte çalışılması,
- IDA ve Enterprise Ireland’ın müşterek organizasyonlarıyla birlikte KSS’yi nasıl teşvik edebileceğinin keşfedilmesi,
- KOBİ sektöründe KSS geliştirmeye yönelik destek programları oluşturulması. (Burke, 2015)

Plan ayrıca, KSS'nin İrlanda'da, üzerine kurulacağı beş temel dayanağı özetleyerek ortak bir KSS anlayışını iletmeyi amaçlıyor. Bu sütunlar: İşyeri, Çevre, Pazar, Toplum ve Kamu Sektörü'dür.

Fransa

Mangematin'e (2013) göre, birbiriyle bağlantılı KSS ile ilgili üç kanun, Fransa'nın son 40 yılda KSS endişelerine aşamalı olarak ve resmen öncelik verdiğini göstermektedir.

Sosyal Raporlama Yasası, 1977 yılındaki mevzuat Fransa'yı öncü olarak konumlandırdı, çünkü şirketler tarafından yıllık olarak sosyal raporlama yapılması gerekmektedir. Kanunda karşılaştırılabilirliği sağlamak için, 300'den fazla kişiyi istihdam eden şirketlerin bir rapor sunmaları ve bu raporda, çalışanlar ve işyerleri ile ilgili 130'dan fazla göstergeye yer vermeleri gerektiği öngörülmektedir.

Fransa, finansal şartları içermeyen mevzuatların kapsamını genişleten Yeni Ekonomik Düzenlemeler Kanunu (2001) ile daha önceki deneyimlerinden dersler çıkarmayı ve ihtiyaçları genişletmeyi amaçlamıştır. Bu yasa Paris Menkul Kıymetler Borsası Birincil Piyasasında listelenen şirketlerin her birinin her yıl, toplumsal ve çevresel etkilerini raporlamasını zorunlu kılmıştır. Ek olarak Fransız Parlamento'su, SRI'deki tüketici güvenini arttırmak amacıyla ve bu yatırımın geliştirilmesi amacıyla 2001'de toplumsal olarak iki sorumlu yatırım yasasını (SRI) yürürlüğe koymuştur. (Maon, 2015)

2007 yılı yazında ortaya çıkmış olan ve "Grenelle de l'Environnement Forumu"nda (hükümet, yerel yönetimler, sendikalar, iş dünyası ve gönüllü sektörler dâhil olmak üzere) çok paydaşlı bir tartışma sonrasında hazırlanan Ulusal Çevre Taahhüdü Yasası (2010) Fransız hükümeti tarafından 2010-2013 yılları arasında sürdürülebilir kalkınma için ikinci bir ulusal strateji olarak sunulmuştur.

Kanunun üç temel amacı bulunmaktadır:

- Yıllık raporlarda yer alan finansal olmayan bilgileri genişletmek ve derinleştirmek,
- Gerekliliklerin kamusal olmayan büyük şirketlere uygulanmasını genişletmek,
- Kurumsal raporlamanın üçüncü parti doğrulamasını gerektirerek KSS ile ilgili bilgilerin güvenilirliğini güçlendirmek. (Maon, 2015)

Fransız şirketler, KSS uygulamaları konusunda giderek daha aktif hale gelmektedir. Birkaç vaka incelemesinden görüldüğü üzere, Fransa'daki genel resme bakıldığında, iş yasalarını düzenleyen devlet düzenlemeleri ve anlaşmalar sisteminin varlığı nedeniyle, KSS'nin ılımlı bir gelişiminden

bahsedilebilir. Bununla birlikte, pek çok alanda hukuki gerekliliklerin ötesine geçen önemli girişimlerin kanıtı vardır.

19 Şubat 2001 tarihli İstihdam ve Tasarruf Planı Yasası, yöneticilerin yatırımların seçiminde sosyal, çevresel ve ahlâki hususları dikkate almalarını istemektedir (Miami-Florida European Union Center of Excellence, 2013) 15 Mayıs 2001 tarihli Yeni Ekonomik Düzenlemeler Yasası, borsada işlem gören şirketlerin yıllık raporlarında çevresel ve sosyal bilgileri, pay sahiplerine tanıtılmasını zorunlu kılmaktadır.

Danimarka

1990'lı yılların başında ve ortalarından itibaren Danimarka'da KSS alanında bir ilerleme kaydedilmiştir. Kapsayıcı rejim, kapsayıcı emek piyasası üzerinde odaklanmıştır. Rekabet rejimi, klasik KSS konusuna ve rekabet üstünlüğüne daha fazla önem vermiştir. Kâr ve rekabet avantajı hesap verebilirlik rejimi olarak KSS'yi temele almıştır. (Nielsen & Frederiks, 2015)

2008 yılında Danimarka Hükümeti, KSS için ilk resmi eylem planını sunmuştur. (Danimarka Hükümeti, 2008) Hükümet eylem planı, aşağıdaki dört ana alanda 30 somut KSS ile ilgili girişimler içermektedir:

- İş odaklı KSS'yi yaygınlaştırmak,
- Hükümet faaliyetleri yoluyla işletmelerin sosyal sorumluluğunu teşvik etmek,
- Kurumsal sektörün iklim sorumluluğu,
- Sorumlu büyüme için Danimarka'yı rekabetçi duruma getirmek.

Somut girişimlerden bir tanesi, Hükümetin Danimarka'da faaliyet gösteren büyük ölçekli işletmeler için KSS raporlamasını zorunlu hale getirme planıdır. (Nielsen & Frederiks, 2015)

Hırvatistan

Araştırmalar, Hırvatistan'da hükümetin KSS tanıtımı için özel bir önlem almadığını göstermektedir. Yolsuzlukla Mücadele Politikası dışında kamu şirketlerinden talep edilen ek standartlar bulunmamaktadır. Hükümetin planladığı önemli faaliyet, Ekonomi Bakanlığı tarafından KSS'den sorumlu olacak bir KSS Stratejisinin hazırlanmasıdır. Ancak bu stratejinin ölçüm ve değerlendirmesi soru işareti taşımaktadır.

UNDP Hırvatistan, KSS'yi yaygınlaştırmayı amaçlayan ilk girişimdir ve Ekonomi, Çalışma ve Girişimcilik Bakanlığı'nın iş birliğiyle hayata geçirilmiştir. Aynı zamanda Norveç Krallığı Dışişleri Bakanlığı maddi yardımını sunmaktadır. (Eterovic, et al., 2015)

İspanya

İspanya’da KSS konusundaki söylemin siyasal kurumlara yayılması birçok Kuzey ülkesinden daha geç başlamıştır. 1999’dan bu yana, İspanya’da KSS’yi teşvik etmek için çeşitli girişimler yapılmış ve bunu takiben Beyaz Kitap (2006), “İspanya’da KSS’yi Geliştirme ve Geliştirme için Kamusal Politikalar” (2007, Eşitlik Yasası (2007) ve Sürdürülebilir Ekonomi Yasası (2011) gibi çeşitli belge ve yasaların yayınlanması sonucuna varmışlardır. (Diaz & Ramos, 2015)

2002’de yedi İspanyol kuruluş, yıllık KSS raporları hazırlamak için Küresel Raporlama Girişimi (GRI) çerçevesini kullanmıştır. 2012’ye kadar bu rakam 180’e yükselmiştir. İspanya’nın GRI kılavuzlarının en üst düzeyde uygulanmasına sahip ülke olduğu da önemlidir. (Spanish Ministry of Employment and Social Security, 2014)

İlk kamuoyu girişimi 27 Aralık 2002’den bu yana, Parlamento, Çalışma Sosyal İşleri Bakanlığı’nda bir Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu hazırlamak üzere, bir Uzmanlar Teknik Komitesi oluşturulması gerektiği konusunda anlaşmaya varılmıştır.

2005’te, bu alanda politikalar hazırlamaya yardımcı olması için KSS Uzmanları Forumu oluşturulmuş ve iki yıl sonra, Sosyal Diyalog Paneli’nin ilk toplantısı yapılmıştır. (Spanish Ministry of Employment and Social Security, 2014) 2008 yılında Kurumsal Sosyal Sorumluluk Danışma Konseyi oluşturulmuştur.

İspanyol şirketleri, kurumsal itibarı, rekabet avantajı ve endüstri eğilimlerini KSS’nin ana itici güçleri olarak görmektedir. AB tarafından üstlenilen girişimler, şirketlerin KSS faaliyetlerini uygulamaya koyma kararını etkilemiştir. (Miami-Florida European Union Center of Excellence, 2013)

İtalya

Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Ekonomik Kalkınma Bakanlığı, ulusal ölçekte KSS’nin geliştirilmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. 2012-2014 Ulusal Eylem Planı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Ekonomik Kalkınma Bakanlığı tarafından merkezi, bölgesel, yerel kamu idareleri, işletmeler, sendikalar ve sivil toplum örgütleri ile birlikte uygulanmaktadır. Eylem Planı aşağıdaki altı hedef üzerine odaklanmaktadır:

1. “İşletmeler, vatandaşlar ve yerel topluluklar arasındaki sorumluluk kültürünün artırılması.
2. KSS uygulamalarını benimseyen kuruluşların desteklenmesi.
3. Bilinçli şirketler için pazarın kazanımlarına katkıda bulunulması.

4. Aktif vatandaşlığın, sivil toplum örgütlerinin ve sosyal işletme girişimlerinin teşvik edilmesi.
5. Şeffaflığın teşvik edilmesi ve işletmeler tarafından sağlanan KSS raporlama belgelerinin bütünlüğünün iyileştirilmesi.
6. Uluslararası kabul görmüş belgeler ve uluslararası iş birliği yoluyla KSS'nin teşvik edilmesi.” (Innovation Norway - Milan office, 2014)

Ticaret Üniversitesi Luigi Bocconi, KSS Yönetim Ağı ve Ticaret Odaları Birliği (Unioncamere), İtalya'daki KSS ilkelerinin sürdürülebilir bir halde geliştirmek için KSS ve Sosyal Yenilik Fuarı'nı oluşturdular.

İtalyan Ticaret Odaları tarafından Şirketleri sosyal sorumluluk (“Sportelli CSR” olarak adlandırılır) alanında bilgilendirmek, teşvik etmek, KSS'nin bilinirliğini arttırmak ve iyi örneklerini geliştirmek için ulusal düzeyde Unioncamere desteğiyle bir dizi ofis kurulmuştur.

2005 yılında İtalyan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Unioncamere tarafından kurulan İtalyan Sosyal Sorumluluk Merkezi (Fondazione I-CSR), araştırma ve araştırmaların yanı sıra yenilikçi çözümler geliştirerek iş dünyasındaki KSS'nin farkındalığını artırmaya katkıda bulunmaktadır.

İtalya'daki uluslararası ve ulusal kurallar

- OECD Çok Uluslu Şirketler için Rehber:
- Küresel İlkeler Sözleşmesi BM:
- Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Haklarında Yol Gösterici İlkeler
- Guidelines Global Reporting Initiative (GRI):
- Sosyal Hesapverebilirlik 8000 (SA 8000):
- “Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Yenilik ve Rekabetçilik” eylem ve göstergeler platformu.

İtalya'da, KSS uygulamalarını zorunlu hale getiren kanunlar mevcut değildir. Tek istisna, banka vakıfları, sosyal kooperatifler ve sosyal işletmelerin belirli bir sosyal rapor hazırlama yükümlülüğü ile ilgilidir ve KSS, özellikle iş güvenliğiyle ilgili yasada belirtilmiştir. (Baldo, 2015)

Uygulanan kamu politikaları, güçlü bir bölgesel birlikteliği göstermektedir. Karakterize edilmektedir. “Yerel kamu kuruluşları, bu konularda daha aktif olan aktif teşvik edicilerdir ve ana mali katkıları sürdürmektedirler.” (Lombardo, 2010) Aslında İtalya'da yerel ve bölgesel hükümetler, KOBİ'leri kendi sosyo-ekonomik yerel çevresine güçlü bir şekilde gömülü olan önemli girişimleri doğuran KSS'yi teşvik etmekte en büyük rolü oynamaktadır. (Baldo, 2015)

KSS'ye İtalyan yaklaşımı, son derece yenilikçi, ulusal çapta yaygın bir özel ve kamu müdahalesi ağını ima eder. Gerçekten de şirketler tarafından, çoğunlukla KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilen gönüllü faaliyetlerin, yerel toplulukla güçlü bir ilişki içinde olmasına rağmen, pek azı sistematiktir. Diğer bir deyişle, resmi stratejik süreçlerle yapılandırılmamakta ve şirket dışında görünürlükleri düşüktür.

İsveç

İskandinav ülkeleri, devletin ekonomi konuları da dâhil olmak üzere, yaşamın her alanına etki ettiği “refah devletleri” dir. Devletin, topluma iş sorumluluklarının hakemi olarak davranması gerektiği görüşü oldukça yaygındır. (Miami-Florida European Union Center of Excellence, 2013)

Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç ve İsveç tarafından dahil edilen İskandinav Konseyi, 2010'da “Nordic KSS Pusula Aracı”nı başlatmıştır. Bu bilgi araçları, sorumlu tedarik zinciri yönetimi ve ayrıca KOBİ'lere davranış kuralları oluşturma konusunda rehberlik vereceği düşünülmektedir.

İsveç, KSS hareketiyle ilgili uzun bir tecrübeye sahiptir. 1979'dan bu yana, sosyal taraflar ile KSS konusunda sürekli bir diyalog sürdürmektedir ve İsveç Uluslararası Kalkınma İş birliği Ajansı, İsveç İş Geliştirme Ajansı ve İsveç Tüketici Kurumu olmak üzere KSS yönünde çalışan büyük kurumsal ortaklıklar bulunmaktadır.

Makedonya

Makedonya Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, devlet kurumları adına KSS tanıtım faaliyetlerinin koordinatörü olarak görev yapmaktadır. (Turkish Confederation of Employer Associations, 2013)

Hükümet faaliyetleri, nadiren de olsa yasama önlemleri almakla ilgilidir. Örneğin, Yatırım Fonları Kanunu ve Zorunlu Sermayeye Eklenen Emeklilik Sigortasına İlişkin Kanun, emeklilik / yatırım fonları yöneticilerinin yatırım kararlarında etik, sosyal ve çevresel hususları kamuya açıklanmasını talep eden bir hüküm içermek üzere değiştirilmektedir. Bu rapor her yıl Ekonomi Bakanlığı, Ulusal KSS Gündemi'nde yer alan düzenleyiciler ve yabancı yatırım çekme sorumluluğundaki ajanslar arasında KSS konusunda bilinçlendirme açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Ekonomi Bakanlığı ve KSS Ulusal Koordinasyon Kurulu, Makedonya'daki en iyi sosyal sorumluluk uygulamaları için her yıl ödül töreni düzenlemeye devam etmektedir.

6.2.2. İşçi ve İşveren Temsilcileri

İrlanda

Irish Congress of Trade (ICTU) ve Services Industrial Professional and Technical Union (SIPTU) gibi sendikalar, İrlanda'da KSS'yi yaygınlaştırmak için önemli bir güce sahiptir. Bu tür kurumlar, kendi örgütlerinde KSS'nin teşvik edilmesinde ve davranış kurallarında belirtilen standartlara veya kuruluşların kullandığı standartlara uymalarının sağlanmasında aktif bir rol oynamaktadır. (Burke, 2015)

Hollanda

Hollanda'da Christelijk Nationaal Vakverbond (National Federation of Christian Trade Unions in the Netherlands) & The Federatie Nederlandse Vakbeweging (Dutch Federation of Trade Unions) gibi birkaç büyük kuruluş vardır. Sendikalar kısmen KSS alanında görünür çünkü temelde Hollanda, işçiler adına sosyal ve iş konularında müzakereye odaklanmaktadırlar. Hollanda'da bu konular, yasalarda büyük ölçüde yerini almakta ve bu da KSS'nin alanına girmesini mantıksız hale getirmektedir.

Genel işveren örgütü VNO-NCW, hükümet politikasıyla ilgili olarak girişimcilerin çıkarlarının geliştirilmesiyle ilgilidir. Bu kapasitede, ayrıca çeşitli KSS ile ilgili programlarda aktif olarak yer almaktadır. Ancak özellikle sektör kuruluşlarının, üyelerine KSS uygulamasında ve yukarıda belirtilen sektör sözleşmelerinin oluşturulmasında yardımcı olması konusunda aktif bir rolü vardır. Hollanda'da, örneğin, fırın ve şekerleme endüstrisi, beton endüstrisi, tekstil endüstrisi ve kereste endüstrisi gibi birçok sanayi kuruluşu KSS alanında çok aktiftir.

Hırvatistan

- UATUC (Hırvatistan Özerk Sendikalar Birliği);
- Tüketiciyi Koruma Derneği ve çoğunlukla yerel olarak hareket eden ve çevre korumanın geliştirilmesinde oldukça başarılı olan çok çeşitli çevre dernekleri.
- Hırvatistan Özerk Sendika Birliği- tüm ticari sektörlerde temel çalışan haklarını koruyan bir kuruluştur. (Eterovic, et al., 2015)

6.2.3. Özel KSS Yapıları ve Kurumsal Yönetişim

Türkiye

Kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, sivil toplum alanında da KSS'nin gelişim göstermesi için faaliyetlerde bulunan kuruluşlar mevcuttur. KOBİ'lerin KSS ile tanışmalarında, yerel alanda iş birlikleri oluşturmalarında

ve paydaş yönetimi hakkında farkındalık kazanmaları noktasında sivil toplum kuruluşları büyük öneme sahiptir. Türkiye’de çalışmalarını doğrudan KSS ve sürdürülebilir kalkınma konularına odaklanmış sadece iki dernek bulunmaktadır. Bu dernekler “Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği” ve “İş dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği”dir. Farklı dernekler KSS konusu üzerine çalışmalar yapmakta ancak KSS’yi bir alt başlık olarak ele almaktadır. STK’ların, yerel yönetimlerin, şirketlerin, eğitim kurumlarının, kamu kurumlarının ve sosyal girişimlerin çabalarını belgesellerle aynı mecrada görünür kılarak herkes tarafından kolayca ulaşılabilecek ve anlaşılabilir bir ortam sağlayan “Sürdürülebilir Yaşam TV” gibi çevrimiçi platformlar da farklı bir seçenek oluşturmaktadırlar.

Temmuz 2002 yılında kurulan Özel Sektör Gönüllüleri Derneği (ÖSGD) gönüllük çalışmalarına ilişkin faaliyetler yürüten bir diğer dernektir. Özel sektör ile toplum arasında dinamik bir bağ kurarak iş dünyasında gönüllülük kültürünü güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) de misyonunu Türkiye’de üçüncü sektörün hukuki, mali ve işlevsel altyapısını güçlendirmek olarak ifade etmekte ve bunu gerçekleştirebilmek için yerel ortaklardan ve uluslararası organizasyonlardan sağlanan yıllık fonlar, ayrıca bağışların finansal desteği ile çeşitli projeler ve programlar sürdürmektedir.

Türkiye Kalite Derneği (KALDER), kamusal, özel ve kâr amacı gütmeyen tüm kurum ve kuruluşları motive etmek ve bu organizasyonların gelişmiş dünya seviyesinde kalite standartlarına ulaşmalarına ve rekabet güçlerini arttırmalarına olanak tanıyan ortamı sağlayabilmeyi amaç edinmektedir.

İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD) 2004’te kurulmuştur. Derneğin amacı, Sürdürülebilir Kalkınma’nın temel unsur ve ilkelerinin Türkiye’de daha iyi anlaşılacak, benimsenmesi, yaşama geçirilmesi; Sürdürülebilir Kalkınma bilgi ve bilincinin geliştirilmesine yönelik araştırma, yayın, eğitim, proje ve organizasyon çalışmalarının yapılmasıdır.

Global Compact Türkiye, kolektif hareketin gücünden yararlanarak, kurumların küreselleşmenin zorluklarını ortadan kaldırmaya destek olmaları için, ‘sorumlu kurumsal vatandaşlık ve sürdürülebilir kurumlar’ kavramını yaygınlaştırmaya çalışır. Bu sayede gerek Türkiye içinde gerekse uluslararası düzeyde özel sektör ve diğer sosyal paydaşlar ile iş birliği yaparak sürdürülebilir ve kapsayıcı bir küresel ekonomiyi sağlamayı hedefler. Global Compact Türkiye bahsi geçen amacını gerçekleştirmek için beş temel alanda faaliyetler gerçekleştirmektedir:

1. Yerel Ağın ve Etkinliğinin Genişletilmesi.
2. İş birlikleri Oluşturulması.
3. Raporlama Performansının Geliştirilmesi.
4. Bilgi Üretilmesi.
5. Teşvik Mekanizmaları Oluşturulması.

Hollanda

Hollanda İşletme Ajansı (RVO), hükümet ve özel sektör arasında belirlenen bağlantı noktasıdır. Çok sayıda hibe ve teşvik imkânı sağlamaktadır. Bu uygulamaların hepsinde başvuran şirketler için KSS ön koşulları vardır. Bu gerekliliklerden bir tanesi, hibelerin çoğunda, belirli ürün ve ülkeler için KSS risk denetim planının doldurulması zorunluluğu getirmektedir.

KSS Hollanda, KSS ile uğraşan 2,300 şirketten oluşan bir ağdır. KSS Hollanda'nın amacı, Hollanda şirketlerini daha sürdürülebilir kılmaktır. Belirli konularda veya belirli sektörlerde şirket gruplarıyla birlikte çalışarak bunu yapar. Ayrıca işletmelerin elinde olan geniş bilgi birikimi ve şirketler KSS alanında her türlü soru ve istekleri kuruluşa gönderebilir. Hollandalı Sürdürülebilir İş Kurumu, sürdürülebilirlik konusunda çoktan gelişmiş önde gelen şirketlerin bir birleşimidir. Bu organizasyonun amacı sürdürülebilir hükümet politikaları için lobi faaliyetleri yürütmektedir. Sürdürülebilir Ticaret Girişimi (IDH), uluslararası ticaret zincirlerini koruma amacıyla Dışişleri Bakanlığı tarafından kurulmuştur. Bunu (büyük) şirketler, hükümetler ve STK'lar ile koalisyonlar kurarak gerçekleştirirler. Hollanda'nın işletmeler üzerinde yoğunlaştığı ve KSS ile ilgilenen fazla sayıda STK vardır. KSS alanında önde gelen STK'lar şunlardır:

- Doğa ve Çevre Vakfı, çevre şirketlerine,
- Hollanda çok uluslu şirketlerinin üretim zincirlerini inceleyen ve bu nedenle kötüye kullanımı kınayan bir kuruluş olan SOMO,
- Kampanyasını, hayvan refahı üzerine yoğunlaştırmış bir STK olan Wakker Dier düzenli olarak işletmelerle yüz yüze gelir.
- Hollanda'da, çoğunlukla Hollanda çok uluslu şirketlerine odaklanan Greenpeace Af Örgütü, kampanyası (zincirleri), haklarını ihlal eden şirketler üzerine yoğunlaştırmaktadır.

İrlanda

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (BMKİS), 145 ülkede 7000 organizasyon da dâhil olmak üzere 10.000'in üzerinde katılımcıyla dünyanın en büyük kurumsal vatandaşlık ve sürdürülebilirlik girişimidir (Birleşmiş Milletler, 2014). BMKİS, Birleşmiş Milletler kuruluşlarıyla, insan haklarını koruma veya teşvik çabaları içinde ortakları olan ve İrlanda'da bulunan 15 örgüt kendi standartlarını oluşturmuş bulunmaktadır.

“Business in the Community Ireland” 2000 yılında ulusal kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kurulmuştur. BITCI'nın çoğunlukla yerel ve çok uluslu şirketlerde oluşan 60'ın üzerinde üyesi bulunmaktadır.

BITCI 2011 yılında Uluslararası Standartlar Organizasyonu (ISO) 26000'e dayanan İş Sorumluluğu İşareti'ni (Business Working Responsibly

Mark) başlatmıştır. Bu işaret ile kuruluşların, KSS stratejileri açısından değerlendirilmesine ve tatmin edici bir standart elde etmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu işareti almaya hak kazanan kurumların listesi aşağıdaki gibidir;

- ESB
- Microsoft Ireland
- CRH Ireland
- Intel Ireland
- Transdev Ireland
- EirGrid
- Accenture in Ireland
- Pfizer Healthcare Ireland
- Boots Retail Ireland
- Bord Ga'is Networks
- Deloitte Ireland (Burke, 2015)

Fransa

Paydaşların, yeni elde edilen bilgileri karşılaştırmalarını sağlamak için, Fransa'daki çok çeşitli kurumlar, şirketlerin mali taban çizgisinin ötesinde, performanslarını ölçmeyi amaçlayan sosyal ve çevresel göstergeler geliştirmişlerdir. İki Fransız işveren kuruluşu da KSS alanında kendi göstergeler listesini kurmuştur. 1996'da sosyal ekonomi sektörünün işverenlerini temsil eden bir örgüt olan CJDES, bir şirketin ekonomik performansını ve toplumsal ve çevresel etkisini ölçmeyi amaçlayan "bilan sociétal"ı yaratmıştır. (Antal & Sobczak, 2007)

Fransa'da iş-toplum bağında bir diğer değişiklik de sosyal derecelendirme kuruluşlarının gelişidir. Fransa'daki ilk sosyal derecelendirme kuruluşu ARESE, 1997'de kurulmuştur. Aslında Anglo-Sakson örgütlerinden sonra modellenmiştir. Bununla birlikte, 2002'de kurucusu benzer ilkelere göre yeni bir ajans olan CORE RATINGS'i oluşturmaya karar vermiş ve ARESE ise VIGEO'ya dönüştürülmüştür.

(Bocquet & Mothe, 2011) Büyük ve küçük Fransız şirketlerinin, stratejik KSS tarafından yönetilen, yenilik yoluyla değer yaratmaya ve bunlarla giderek daha fazla değer katma imkânı sağladığını savunmaktadır. Bu tür hususlar, Avrupa Birliği kaynaklı direktifler, Küresel Raporlama Girişimi veya ISO 26000 yönergeleri gibi uluslararası standartlar ve şemalarla birlikte yasal önlemlerin, hükümetin liderliğindeki girişimlerin ve bunların sonuçlarının nasıl vurgulanması gerektiği yönündedir. (Maon, 2015)

Hırvatistan

Hırvatistan'ın sürdürülebilir kalkınmasının temel belgesi, Şubat 2009'da Hırvat Parlamentosu tarafından kabul edilen Hırvatistan'ın

Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi (SDS) 'dir. (Croatian Employers Association, 2013) Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Eylem Planı (SPC Eylem Planı) beş yıllık bir süre için hazırlanır ve Hırvatistan SDS'nin stratejik hedeflerinin yürütülmesini amaçlayan programların yürütülmesine hizmet etmektedir. Hırvatistan'da dikkat çeken bir takım KSS girişimleri vardır. Kapsamı ve etkisi açısından öne çıkan önemli girişimlerden bazıları şunlardır:

- 2003: UNDP Hırvatistan & Kurumsal Sosyal Sorumluluk Programı,
- 2005: Üyeleri için bir dizi etik kodu ve uygulama hakkındaki raporları bulunan Hırvat Ekonomi Odası (HGK)
- 2011: Endeks DOP-a (KSS Endeksi) (Eterovic, et al., 2015)

İspanya

Global Compact, İspanya'da 2002 yılında başlatılmıştır. 15 Kasım 2004 tarihinde, İspanya Küresel İlkeler Sözleşmesi Ağı (Espacola del Pacto Mundial de Naciones Unidas-ASEPAM) oluşturulmuştur. İspanya'daki KSS için kilit bir organizasyon olarak hizmet vermektedir. (Diaz & Ramos, 2015) İspanyol şirketleri, SGE 21 ve SA8000 gibi iki temel etik yönetim standardı tarafından da sertifikalandırılmıştır. Foretica tarafından 2008 yılında kurulan SGE 21 (Etik ve KSS Yönetim Sistemi), Sosyal Sorumluluğu strateji ve yönetimine dahil etmek için bir kuruluşun uyması gereken şartları sağlayan ilk Avrupa standardıdır. (Foretica, 2008) Gönüllü olarak süreçleri denetleme, Etik ve KSS Yönetimi sertifikası alabilme yeteneği kazandırmaktadır.

SA8000, 1997'de Sosyal Hesap Verebilirlik Uluslararası tarafından kuruldu. Bu standart ise dünya çapında çalışma koşullarının iyileştirilmesi için, uluslararası standartlara uygun bir davranış kurallarıdır. (Diaz & Ramos, 2015)

Ülkelere göre Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'ni imzalayan KOBİ sayıları

Ülke	İmzacı KOBİ Sayısı	Ülke	İmzacı KOBİ Sayısı
Danimarka	177	İsveç	100
Fransa	579	İrlanda	5
Hırvatistan	13	İtalya	82
Hollanda	38	Polonya	28
İspanya	778	Türkiye	71

Kaynak: (<https://www.unglobalcompact.org>)

6.2.4. Eğitim Kurumları

Hırvatistan

Hırvatistan’da 1991-2013 arasında KSS Hırvatistan’daki faaliyetlerin başlangıcından itibaren, lisans ve lisansüstü düzeyde zorunlu olan (bkz. www.zsem.hr, www.vern.hr, www.efzg.unizg.hr) KSS dersleri yer almıştır. (Eterovic, et al., 2015) Böylelikle neredeyse on yıldır öğrenciler KSS konusunda ders almadan, ticaret okullarından ve Hırvatistan’daki bazı ekonomi fakültelerinden mezun olamamaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Eylem planı belgesi, üniversite düzeyinde sürdürülebilir kalkınma eğitiminin, çok disiplinli ve disiplinler arası olması durumunda, yalnızca birkaç üniversitede lisansüstü düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. (Croatian Employers Association, 2013)

KSS ve iş ahlâkı, çalışma ortamının kalitesi, çevre koruma, toplum gelişimi ve mali olmayan raporlama gibi konuların yer aldığı KSS ile ilgili beş tematik modülden oluşan bir grup uzman tarafından geliştirildi. Eğitim modülleri öncelikle yönetim danışmanlarına ve yöneticilere değil, aynı zamanda diğer sektörlerden ilgili uygulayıcılara sunulmuştur.

İspanya

Amaç, erken yaştan itibaren, gelecek kuşaklara refahları için kişisel bir taahhütte bulunmak, daha sürdürülebilir ve bütünleşmiş bir toplum modeline destek olacak eylemleri teşvik etmektir. Refah Devletinin korunması ve sosyal sorumluluk ilkelerine ve değerlerine eğitim verilmesi ise diğer amaçlarıdır. (Spanish Ministry of Employment and Social Security, 2014)

7. Avrupa’da KOBİ’lerde KSS Faaliyetlerinin Yaygınlaşması

İşletmelerin kullanmış oldukları ham maddeler, tüketilen enerji türü ve miktarı, üretim miktarı, açık-kapalı alan oranları KOBİ tanımlarını oluşturan kriterlerden bazılarıdır. 2003/361/EC sayılı tüzük çerçevesinde Avrupa Birliği’nde 1 Ocak 2005’te yürürlüğe giren KOBİ tanımı, çalışan kişi sayısı, yıllık ciroları veya bilanço büyüklüğü ve son olarak da bağımsızlık kriterlerinden oluşan ölçüleri kapsamaktadır;

AB’de KOBİ tanımı

Kriter	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	<10	<50	<250
Yıllık Net Satış Hasılatı	≤ 2 Milyon €	≤ 10 Milyon €	≤ 50 Milyon €
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 2 Milyon €	≤ 5 Milyon €	≤ 43 Milyon €

Kaynak: European Commission (EU, 2016)

Süratle değişen ve gelişen dünya ekonomik dinamikleri arasında KOBİ’lerin konumları büyük önem arz etmektedir. KOBİ’lerin küresel düzeyde rekabet edebilirliklerini arttırmak adına Avrupa Birliği’nde ve tüm gelişmiş ülkelerde yeni politika arayışları devam etmektedir.

Uluslararası ve çok boyutlu büyük işletmelerle kıyaslandığında etki alanları daha kısıtlı olan KOBİ’ler; sayı olarak oranları, toplumla yakın etkileşimi ve tedarik zincirindeki konumları sayesinde kilit bir role sahiptirler. Ekonomik çevredeki bu etkinin sosyo-kültürel alanda kullanılarak iki taraflı kazanç elde edilmesi büyük bir fırsat oluşturmaktadır.

Ekonomik kazanım elde edilmesi noktasında işletmeler için değerli olan bir araç/ürün de sahip olunan sosyal sermayedir. Putnam ve Bourdieu gibi isimler sosyal sermayeyi farklı şekillerde tanımlamaktadır. Putnam’a göre sosyal sermaye “ortak amaçları sürdürmek için birlikte daha verimli şekilde hareket etmeyi sağlayan ilişkiler, değerler ve karşılıklı güvendir”. (Baron , et al., 2000) Bourdieu sosyal sermayeye ek olarak kültürel (entelektüel) ve ekonomik sermaye ayrımını yapmaktadır. Sosyal sermaye Bourdieu’ya göre “sürekli olarak gelecekte de devam edecek ayrıcalıkları sağlayan ilişkiler ve bağlantılardır. (Bourdieu, 1986)

KSS gibi KOBİ kavramı da evrensel olarak kabul edilen bir tanıma uymaz. KOBİ’lerin tanımı, ülkeler, sanayi, kuruluşlar, ajanslar ve akademik

çevreler arasında bağlamda değişiklik göstermektedir. KOBİ'ler çoğunlukla, 1 ila 100 çalışan arasında değişen bir çalışanı ve bazı durumlarda üst sınır olarak 250 çalışanı bulunan şirketleri kapsayacak şekilde sayısal veya özel olarak tanımlanır. İstatistiksel olarak tanımlandıklarında, “küçük ölçekli işletmeler” için çalışanların alt sınırı genellikle 5-10 işçi arasında ve üst sınırı 50-100 arasında olur. “Orta ölçekli işletmeler” için üst sınır genellikle 100-250 çalışandır. (Inyang, 2013)

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, küçük bir hisse senedi piyasasının kontrolü, sahibi tarafından kişisel yönetim veya resmi bir bürokratik yapı bulunmaması gibi nitel kriterler açısından tanımlanmaktadır. Bu nedenle, KOBİ'ler, sahibi tarafından yönetilen, bağımsız, çoklu görev, yangınla mücadele, nakit sınırlı, kişisel ilişkiler ve kayıtdışılık gibi özelliklerle büyük şirketlerden ayrılır.

Yönetim konusundaki akademik araştırmaların çoğu, Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) konularında olduğu gibi, büyük şirketler üzerinde yoğunlaşmıştır. KOBİ'lerin küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki (KOBİ'ler) ana odak noktası, araştırmacılar ve yazarlar tarafından yeterince ele alınmamıştır. (Mousiolisa, & Zaridisb, 2015)

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde KOBİ'lerin, istihdamın yarısından fazlasını sağlamasına ve dolayısıyla genel ekonomik değer yaratmada önemli bir paya sahip olmasına rağmen; KOBİ seviyesinde KSS uygulamaları yeterli düzeyde bilinmemektedir. Örneğin, çok uluslu şirketlerin, sürdürülebilirlik raporuna, davranış kurallarına ve diğer politika belgelerine bakarak ya da çok-taraflı girişimlere resmi katılımlarını gözlemleyerek KSS'nin hangi aşamasında olduğunu tespit etmek daha kolaydır. (Wickert, 2014)

İki büyük KOBİ türünün, KSS'yi benimseme olasılığı yüksek görünmektedir: Sahiplik, marj ve kârlılığın arttırılmasına yönelik olanlar ve KSS etiketi olmadan bile sosyo-ekonomik bağlamlarına katılanlar. (Perrini, 2006)

1. “Nordic model” veya “ortaklık modeli” olarak adlandırılan ilk yaklaşım, Danimarka, İsveç ve Norveç'te kullanılır. Bu ülkeler geniş kapsamlı bir refah yaklaşımı ile karakterizedir.

2. Birleşik Krallık'ta, “Toplulukta iş” modeli adı verilen ikinci model, örgütlü bir toplumda sosyo-ekonomik gelişme süreçlerinde rol oynayan şirketlerin katılımını artırma eğiliminde kullanılır.

3. “Sürdürülebilirlik ve vatandaşlık modeli” olarak adlandırılan üçüncü model, şirketleri siyasi oyuncular ve vatandaş olarak değerlendirmektedir. Almanya ve Fransa'da kullanılan bu yaklaşım, şirketlerin mevcut gelişmelere aktif olarak katılabilmesi için şirketlerin mevcut kurallara uygun hareket etmelerini ve yerel topluluklar ve çevre ile iyi ilişkiler kurmalarını gerektirir.

4. Son olarak, İspanya’da kullanılan ve “Agora” modeli olarak adlandırılan dördüncü modelde, KSS teşviki, ağırlıklı olarak KSS değerlerini ve ilkelerini siyasi tartışmada (siyasi güç temsilcileri tarafından yaygınlaştırılarak) gerçekleştirilmiştir (KSS’nin teşvik edilmesinde Avrupa Birliği-hükümetinin eylemine paralel olarak yaratılmış olan çok paydaşlı yaklaşım). (Baldo, 2015)

Hollanda

2015 yılında Hollanda’daki KSS konusunda geniş kapsamlı araştırmalar yapılmış ve bunlar esas olarak Hollanda KOBİ’leri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu araştırma KSS’nin, bir terim olarak şirketler arasında yaygınlıkla bilinmekte olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %84’ü KSS kavramını bilmektedir. Bununla birlikte araştırma, sürdürülebilirlik konusunda sahip oldukları hedeflere gelince, tüm şirketlerin çok iddialı olmadığını göstermektedir.

KSS ve sürdürülebilir üretim, şirketlerin uzun süre uygulanabilir bir iş metodu sağlayabilecekleri yollardır. Araştırmalar, çoğu şirketin zaten çeşitli KSS faaliyetleri içerdiğini göstermektedir: Şirketlerin %81’i sürdürülebilirlik konusunda atmış oldukları çeşitli eylemleri aktif şekilde KSS olarak nitelemektedir. Bununla birlikte, Hollandalı şirketlerin yalnızca %25’i bir KSS stratejisine sahiptir. Bu durum faaliyetlerin her zaman uzun vadeli bir yaklaşımla oluşturulmadığı anlamına gelmektedir.

Yeni iş modelleri

Hollanda’da birçok şirket yeni iş modelleri denemektedir. Modellerin çoğu, farklı mülkiyet biçimleriyle ürün satarak, diğer şirketler ile çalışmanın yeni yollarını temel almaktadır.

1. ‘WEconomy’: aşağıdan yukarıya yaklaşım

Çoğu şirket klasik fonksiyonel piramit üzerine kurulmuştur. Ancak ekonomiyi örgütleme, şirketlerin sahipleri veya hissedarları için kârlarını en üst düzeye çıkarmaya çalıştığı yukarıdan aşağıya doğru olan yaklaşımdan başka, büyüyen bir aşağıdan yukarıya yaklaşım vardır.

2. Alışveriş yerine leasing

Şu anda üretici sayısının artması, ürünlerin satışından ürünlerin leasingine geçiş yapmaktadır. Geleneksel ekonomide ise üreticiler kendi ürünlerini satarlar. Müşteri, ürünün kullanımı, bakımı ve geri dönüştürülmesinden sorumludur.

3. Paylaşım ekonomisi

Hollanda’da bireylerin değil, aynı zamanda şirketlerin ürün, bilgi ve diğer varlıkları paylaştığı giderek artan bir eğilim vardır. Sosyal medya ve internet, çok sayıda insanla iletişim kurup iletişim kurmayı mümkün kılmaktadır.

4. Döngüsel ekonomi

Döngüsel ekonomi, ürün ve ham maddelerin geri dönüşümü maksimize edilmesine ve dolayısıyla değer kaybının asgariye indirilmesine odaklanan ekonomik bir sistemdir.

İrlanda

İrlanda'daki KOBİ'ler ekonomideki işletmelerin %99'unu oluşturmaktadır ve toplam istihdamın yaklaşık %70'i KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu rakamlar, KOBİ'lerin toplumların hayati bir parçası olduğunu göstermektedir. KSS, birkaç yıldır büyük şirketlerde kurumsal stratejinin bir parçası olmuştur (Ireland Chambers, 2016). İrlanda Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Birliği (İSMÜ) tarafından yapılan bir ankete göre, İrlanda KOBİ'lerinin %92'si hayır kurumlarına gönüllü maddi katkı sağlamaktadır. (ISME, 2014). (Burke, 2015)

Fransa

2012'de en az 50 çalışanı olan Fransız şirketlerinin yarısından çoğu KSS'ye katıldığını belirtti. 100 büyük Fransız şirketinin 99'u 2013'te KSS etkinliklerini veya sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetlerini kamuya açıklamıştır. (Maon, 2015)

Hırvatistan

Tarihsel etkinin yanı sıra, birkaç faktör önemlidir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz; sosyo-ekonomik faktörler ve özellikli piyasa yapıları; Roma Katolik Kilisesi, Sendikalar; Medya, Çeşitli dernekler ve özellikle sivil toplum örgütleridir. Hırvatistan'daki ilk ayırt edici faktör, kapalı bir ekonomi modelinden serbest piyasa ekonomisine geçiştir. İlki ile ilişkilendirilmesi gereken ikinci faktör ise, Hırvat Devleti'nin Hırvatistan'daki Yugoslav ordusuna ve Sırp paramiliterlerine karşı sürdürmüş olduğu mücadeledir. (Eterovic, et al., 2015)

İspanya

Küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler), 250'den az işçi ve 50 milyon avro'nun altındaki satışları olan kişilerdir. 2013'te İspanyol şirketlerinin %99,8'i KOBİ'lerdi ve %95,7'si mikro KOBİ'lerdi (10'dan az işçi). KOBİ'ler işgücünün %63'ünü istihdam etmektedir.

Sağduyu, müşteri memnuniyeti ve çalışan motivasyonu konusunda doğru davranış ilkeleri, tedarikçiler ve çevrenin korunmasına gösterilecek özen, bir şirketin finansal sonuçları üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. (Diaz & Ramos, 2015) Bununla birlikte, İspanya'daki işletmelerin %43'ü Sosyal Sorumlulukları, kuruluşları için gerekli olarak görse de %15,5'lik kısmı sosyal sorumluluk uygulamalarını sistematik bir şekilde geliştirmektedir. (Foretica, 2011)

8. KOBİ'lerin KSS'ye İlişkin Karar Verme Süreci

Kurumsal sosyal sorumluluk, KOBİ'ler için gerçek avantajlar yaratabilmektedir. KSS, iş başarısı için kısa yol değil, daha uzun vadede verim sağlayacak bir yatırımdır. KSS'yi daha stratejik ve bilinçli bir şekilde entegre ederek, işletmeler bu avantajları daha iyi elde edebilmektedir. KSS, sürekli iyileştirme ile ilgilidir ve özellikle KOBİ'ler için “modern iş mükemmelliği modeli”nin bir parçası olarak görülmelidir. Kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarına dahil olabilmeleri için KOBİ'ler adına farklı stratejiler bulunmaktadır:

- Topluluk katılımı veya gelişimi
- Çalışanla ilgili girişimler
- Tüketim
- Çevresel girişimler
- Tedarik zinciri (Inyang, 2013)

Lepoutre ve Heene (2006), küçük bir işletme sorumluluğu açısından KOBİ'leri farklı bir tanımla “sorumlu bir girişimci kişi” olarak tanımlar;

- Müşterilerine, iş ortaklarına ve rakiplerine adil ve dürüstçe davranır.
- Çalışanların ve müşterilerin sağlığı, emniyeti ve genel iyiliği hakkında ilgilenir.
- Eğitim ve geliştirme fırsatları sunarak iş gücünü motive eder.
- Yerel toplulukta “iyi vatandaş” olarak hareket eder.
- Doğal kaynaklara ve çevreye saygılıdır. (Heene & Lepoutre, 2006)

Küçük veya büyük olmak üzere herhangi bir organizasyonda KSS uygulamak için aşağıdaki sorumluluklara dikkat edilmelidir. Özetle, bunlar (Killian, 2012);

- Ekonomik sorumluluklar-güvenli ticaret, borçların yeniden ödenmesi,
- Çevre kirliliğine karşı duyarlılık, karbon azaltım,
- Yerel topluluğun refahı,
- Personelin, tedarikçinin ve insan haklarının gözetilmesi,
- İyi kurumsal yönetim-yolsuzluk önleme, zamanında vergi ödemeleri,
- Sağlık ve güvenlik ve kalite yönetimi,
- İyi tedarik zinciri yönetimi ve
- Layık nedenleri desteklemek- yardım hayır kurumları. (Burke, 2015)

KSS faaliyetlerini uygulama nedenlerine geldiğinde, TNS Gallup tarafından yapılan anketteki veriler, işletmelerin %69'unun etik ve ahlâki gerekçelerden kaynaklandığını göstermektedir. Buna karşın işletmelerin yalnızca %56'sı kurumların finansal sonuçları üzerinde beklenen olumlu etkiye

işaret etmektedir. TNS Gallup araştırmasına göre bu ahlâki yükümlülük, KSS'ye dahil olmanın başlıca sürpriz bir itici gücü olarak görülebilir. Ancak, bu konuda Danimarkalı KOBİ'lerin genel olarak Avrupa şirketlerine kıyasla öne çıkmadığını da belirtmek gerekmektedir. (Nielsen & Frederiks, 2015)

İspanyol işletmelerin %76'sı, KSS'nin maliyet düşürme ve gelir artışı yoluyla kazançlarını artırdığına inanmaktadır. (Foretica, 2011) Beşerî sermayenin motivasyonu ve verimliliği ile kaynak tüketim verimliliği, maliyetlerin azaltılmasına katkıda bulunur ve bunlar kuruluşun ana değer kaynaklarıdır. Daha fazla müşteri sadakati ve niş pazarlara olası erişim gelir yaratmayı olumlu yönde etkilemektedir. Buna ek olarak, araştırmaya katılan şirketlerin %57'si KSS faaliyetlerinin risk priminde bir azalma ve sermayeye erişimde iyileşme sayesinde finansman maliyetlerini düşürdüğüne inanmaktadır. (Foretica, 2011)

9. Avrupa’da KOBİ’lerin KSS Faaliyetlerine Engel Olan ve Destek Sağlayan Faktörler

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler çevresel faktörlerden olumlu ve olumsuz şekillerde etkilenmektedir. KOBİ’leri KSS’ye dahil olmaya yönelik dış baskılar şunlardır:

- Büyük kuruluşların tedarik zinciri baskısı, KOBİ’lerin bu tür büyük firmalarla olan ticari ilişkilerini sürdürmek için ahlâki açıdan sorumlu uygulamaları benimsemelerine yardımcı olur.
- Topluluk baskısı- Yerel medya ve sivil toplum örgütleri ve topluluk temelli kuruluşlar, çoğu zaman, KOBİ’lerin sosyal performans konularını ele alması için baskı yapar.
- Yasa ve yönetmeliklere uyma ihtiyacı ve yaptırımdan ve olumsuz tanıtımdan kaçınma zorunluluğu olan başka bir sürücüdür.
- KOBİ’ler KSS’yi üstlenecek.
- Müşteri sadakati konusu da önemlidir. KOBİ’ler, müşterileri sürekli olarak korumak ve çekmek, itibar ve bütünlüğü korumak için daha iyi hizmetler sunmakta ve sorumlu uygulamaları üstlenmektedir. (Inyang, 2013)

KOBİ sosyal sorumluluk stratejilerinin türü, en değerli yönleri, KOBİ sahipleri yöneticileri tarafından, nasıl değerlendirilebilecekleri konusunda çok az şey biliniyor. Bu eksikliğin üstesinden gelmek için, 2.000 KOBİ’den oluşan bir örnekle tamamlanan bir anket ve çeşitli vaka analizlerinin tamamlanmasıyla, geniş kapsamlı bir ulusal araştırma projesi gerçekleştirilmiştir. Portekizli KOBİ’lerin bu teşhisinde, bu tür uygulamaların uygulanmasını engelleyen “tek” bir engel yoktur (Santos, 2011). Kamu desteğinin eksikliği (KOBİ’lerin %41’i) ve ‘yetersiz mali kaynaklar’ (%42) ‘en büyük engellerin arasındadır. “Zaman eksikliği” (%56) ve “bilgi eksikliği” (%54) ve “şirket faaliyetleriyle olan herhangi bir ilişkinin olmaması” (%51) “ortalama” engeller olarak belirtiliyor. Bu sosyal sorumluluk uygulamalarının uygulanmasını gerektirir. (Santos, 2011)

KSS konusunda aktif olan şirketlerin maliyetlerinin çok daha düşük olduğu gözlenmektedir. Özellikle enerji ve çevre alanlarında, sürdürülebilirlik faaliyetleriyle mali mali açıdan kazanç elde etmek adına birçok imkân bulunmaktadır. Daha az kayıp ile gerçekleştirilecek verimli operasyonlar otomatik olarak maliyetleri düşürür ve şirketler için sürdürülebilirliği cazip hale getirir.

Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin KOBİ düzeyinde teşvik edilmesi içi gerekli olarak eylemler aşağıdakilerle ilgili dört stratejik faaliyet dizisine ayrılabilir:

- Bilgi, farkındalığın artırılması, eğitim,
- Araçlar, destek araçları, izleme ve değerlendirme,
- Hükümet eylemi ve
- Kurumlar arası iş birliği. (Santos, 2011)

KSS'nin arkasındaki fikir iyi bir amaca hizmet etmektedir. Bununla birlikte, büyük organizasyonların çoğu için, KSS faaliyetleri, büyük bir halkla ilişkiler operasyonuna dönüştürdüğü için, kurumların motivasyonları farklılık taşımaktadır. İşletmelerin temel amacı, kâr elde etmek olduğu için kimi kurumlarda KSS'nin yalnızca bir rekabet stratejisinden başka bir şey olmadığı da iddia edilebilmektedir. Paydaşlar ile açık iletişimi ve şeffaflığı teşvik eden KSS uygulamaları toplumun iş güvenini geliştirmesine ve toplumsal sermayenin artmasına yardımcı olabilmektedir. (Boulouta & Pitelis, 2014) KSS etkinlikleri zaman zaman bir sıkıntı olarak görülmekte iken, artık kuruluşların çoğunun kurumsal stratejisine entegre olmaktadır (Burke, 2015). Öte yandan, KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilen gönüllü faaliyetlerin çoğu, aslında, resmi stratejik süreçlerle yapılandırılmayan, neredeyse hiç sistematik olmayan ve şirket dışında görünürlüğü düşük aktiviteleri içermektedir. (Baldo, 2015)

Fransa

Fransa'daki KSS uygulamaları, Fransız iş sisteminde KSS'nin gelecekteki gelişimi için merkezi zorluklar oluşturan üç paradoksal özellik taşımaktadır;

- İlk olarak, Fransa'da KSS ile ilgili davranışlar, özellikle raporlama uygulamaları, giderek daha iddialı ve kapsamlı olan politika belgeleri ve çerçeveler tarafından teşvik edilmiş ve belirlenmiştir.
- İkincisi, Fransa'nın ekonomik ve ticari toplulukları, KSS'yi öven ve övmekle birlikte, KSS'yi bir çeşit sosyal ve çevresel yardımseverlikle eşit tutuyor gibi görünmektedir.
- Üçüncüsü, sivil toplum giderek iş dünyasını KSS düşüncesi ile dolaşmaya iter ve şirketlerin tüm cephelerde hızlı bir şekilde ilerlemesini bekler. (Maon, 2015)

Makedonya

Makedonya örneğinde, işletmeleri KSS uygulamaları sürecinde etkileyen zorluklar şu şekildedir;

- Mevzuatın zorunlu olmadığı (%35),
- KSS gelişmelerini izlemek için zaman ve diğer kaynakların eksikliği (%31)
- Stratejik eksikliklerin bulunduğu, sınırlı kaynakların ve dikkatin yoğunlaşacağı yerlerin yönünü belirlemek (%29). (Turkish Confederation of Employer Associations, 2013)

İspanya

İspanya’da, KOBİ’lerde KSS uygulamaları uygulanırken, halihazırda karşılaşılan başlıca sorunlardan biri, bu kuruluşlardaki bilgi ve eğitim eksikliğidir. KOBİ’lerde KSS uygulamalarına yönelik bir diğer engel de KSS’ye yönelik şüpheciliktir. (Diaz & Ramos, 2015) Zorlu ekonomik krizin işsizlik, maaş kesintileri ve özel sektöre olan güven kaybı üzerindeki etkileri, KSS’nin değerlendirilmesi ve yönetilmesi biçimini etkilemektedir.

9.1. KOBİ’lerin KSS Faaliyetlerinin Özellikleri

KOBİ’ler, KSS’yi onlara güvenen yerel topluluğa karşı bir yükümlülük ve kuruluşun toplumsal değerleri nasıl paylaştığını gösterme adına bir fırsat olarak görmektedir. (Burke, 2015)

Toplumsal sermaye, genellikle, sosyal ağları, bunlardan doğan karşılıklı fayda ve işletme ortamındaki değerlerini ifade etmektedir (Sen, 2011). 2005’te TNS Gallup, Danimarka’daki KOBİ’lerin KSS katılımı ile ilgili kapsamlı bir anket düzenlemiş ve anket dikkat çekici sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Danimarkalı KOBİ’lerin dörtte üçünün KSS faaliyetlerini uyguladığını göstermiştir. Güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı sağlamak da dahil olmak üzere işgücüyle ilgili KSS faaliyetleri en yaygın başlık olmuştur. (Toplam KSS faaliyetlerinin %54’ü) (Nielsen & Frederiks, 2015)

KOBİ’ler, düşük maliyetli girişimlere, faaliyetleri mevcut uygulamalara entegre etme ve ilgili paydaşlarla tam olarak ilgilenme konularına odaklanmalıdır. Aşağıda, şirketlerin sosyal sorumluluk kazanabilecekleri ve ticaret yaptıkları topluluklarda iyi ilişkiler geliştirmenin temel yollarına dair bazı örnekler verilmektedir;

- Şirketin sahibi, yöneticisi ya da çalışanın zamanını, toplum çıkarına ücretsiz tahsis etmek,
- Ekonomik yenilenmenin ve toplumsal entegrasyonun teşvik edilmesi,
- Enerji Tüketimini Geri Dönüş / Azaltma,
- Yerel STK’ları hedefleyen bir Hibe Programı oluşturulması,
- Gönüllülük, ortaklık, kaynakların / uzmanlığın bağışlanması yoluyla Küresel Sorunlara Yardım,
- Sorumlu Girişimcilik / Tedarik Zinciri Yönetimi. (Ireland Chambers, 2016)

Bir KOBİ’nin iki önemli özelliği; girişimcinin özel varlıklarının önemli bir bölümünün şirkete yatırılması ve girişimcinin ekonomik varlığının şirketin varlığından çok uzak olmasıdır. (Analoui ve Karami, 2003) Girişimci veya girişimci aile tarafından gerçekleştirilen önemli bir geçici taahhüt, kendileri ve şirket arasında güçlü duygusal bağlara yol açan başarılı şirket geliştirme için çok önemlidir. (Mayr, 2015)

10. KOBİ'lerin KSS Faaliyetlerinin Etkileri

KOBİ uygulamalarında KSS uygulamalarının gelişimini doğrudan etkileyen açık bir faktör tanımlamak mümkün olmamakla birlikte, çalışmalar belirli pozitif korelasyonların varlığına işaret etmektedir. Şirket yaşıyla dış KSS faaliyetlerine katılım arasında pozitif ve anlamlı bir istatistiksel ilişki vardır. Burada, KSS'nin şirketin faaliyet gösterdiği yıl sayısı ile arttığı anlamına gelmektedir. Bu durumda, ilk beş yılın sonu KOBİ'lerin KSS'ye katılım olasılığıyla ilgili bir değişim dönemi tanımlamaktadır. (Gözlemevi, Avrupa KOBİ'leri, 2004) (Santos, 2011)

Şirketlerin büyüklüğünü tanımlamak için en açıklayıcı faktörler; büyük şirketlerin KSS uygulamalarına daha fazla dahil ve işletmeler için sağladıkları avantajlar konusunda daha fazla farkındalığa sahip olmaları olarak sıralanabilir. Şirketin bulunduğu konum da bunu kanıtlamaktadır. Coğrafi olarak, Avrupa'nın kuzeyi ve güneyi arasında KSS yapan şirketlerin oranı arasında net bir ayrım vardır, kuzey ülkelerinde en yüksek seviyeler görülmektedir. (Santos, 2011)

KSS'nin katma değeri

- KSS'nin, değer oluşturma kapsamında nasıl modern bir yaklaşım olarak yer aldığına dair birtakım görüşler mevcuttur.
- KSS ve değer oluşumu taban tabana zıt değildir; yalnızca, farklı paydaşlara ait beklenti ve taleplerin kurumsal kararlara nasıl dahil edileceğine dair bir beklenti yoktur. Bunun açıklığa kavuşturulması için, kişinin; ekonomik sonuçlara dair ya da değer tabanlı yönetim doğrultusunda birtakım öngörülere sahip olması ve kişinin, KSS'nin değer yaratma potansiyeline dair öngörülerini elde etmesi gerekir.
- Görünürdeki KSS eylemleri kurumun itibarını artırır, zira bu da İŞLETME kurumları dahil olmak üzere genel olarak eğitim kurumlarında çok önemli bir gayri maddi aktiftir.
- Yüksek itibar yalnızca potansiyel öğrencilerin değil, yüksek yetilere sahip eğitmen/öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin de ilgisini çeker.
- Ayrıca, paydaşların yönetilmesi için büyük bir koz sağlarken, rekabet kapsamında önemli bir avantaj da sağlar.

Vitell ve Ramos Hidalgo, İspanya ve ABD'de gerçekleştirdikleri analizlerine göre, güçlü etik değerler sergileyen bir organizasyon, kuruma daha bağlı çalışanların bulunmasından fayda sağlayabilmektedir. (Vitell & Hidalgo, 2006) Diğer yandan, gelişmiş KSS faaliyetleri, firmanın öz sermaye maliyetlerini düşürerek firmanın değerini arttırabilmektedir. (Diaz & Ramos, 2015) Foretica'nın uyguladığı olduğu araştırmaya göre, insanların %45'i imalat veya dağıtım alanında faaliyet gösteren şirketlerin sorumsuz veya etik olmayan uygulamaları olduğuna inandıkları için bir ürün veya hizmeti almayı bıraktığını iddia etmektedir, oysa bu oran 2008 yılında %37 civarındadır. (Foretica, 2011)

11. Sonuç ve Öneriler

Kurumsal sosyal sorumluluk, gelinen noktada farklı disiplinleri içeren ve yaşadığımız çevrenin farklı bileşenlerini bir araya getiren bir kavramı nitelendirmektedir. Toplumdan alınan topluma vermenin ötesinde, büyük bir sistemin parçası haline gelerek toplumla beraber var olmak en sağlıklı yöntemidir.

Son otuz yılda sosyal ve teknolojik hayatta meydana gelen büyük değişimler gibi ekonomik anlamda da küresel olarak bir kabuk değişimi yaşanmaya devam etmektedir. Uluslararası etki gücü olan büyük şirketler her ne kadar söz sahibi olsalar da küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) giderek daha güçlü ve efektif bir konuma erişmektedirler. Ülkemizde KOBİ'lerin toplam istihdam edilen nüfustaki oranları %90 oranlarına ulaşmaktadır.

KOBİ'lerin iş hayatında ilk üreticiden, kıtalararası işletmelere kadar sahip oldukları ağ ve tedarik zincirinde bulundukları değerli konum, onlara KSS alanında da sorumluluk sahibi bir aktör rolünü sağlamaktadır. Küreselde ve yerelde daha fazla rekabet edebilir olan ve itibar sahibi KOBİ'ler, KSS uygulamaları ile hem toplum yararına yapacakları katkı hem de kendi işletmelerine sağlayacakları katma değer ile ülke ekonomisine ve ülkenin sosyo-kültürel gelişimine büyük bir ivme kazandıracaktır. Nitelikli iş gücünün ve KSS uygulamalarının işletmelerin rekabet gücünü artıran olgular olduğu bilinmektedir. Eğitim alanındaki KSS uygulamalarının işletmeler tarafından daha stratejik olarak konumlamaları toplumsal ve ekonomik sorunların çözümüne destek sağlayacaktır.

Tüm bu gelişmeler ışığında KOBİ'lerin KSS alanındaki faaliyetlerinin arttırılarak sosyal sermayenin ekonomik katkıya dönüştürülmesi adına; girişimcilerin ve işletme sahiplerinin bilinçlenmesi, birincil öncelik taşımaktadır. Ancak bu faaliyetlerin daha geniş kesimlere yayılması ve potansiyel faydalarının büyümesi için kamu sektörünün konuya dahililiyeti önem arz etmektedir. Gerek yasal mevzuat değişiklikleri gerek farklı teşvik politikalarıyla devletin doğrudan veya dolaylı desteği düşüncelerin somutlaşmasında oldukça kritiktir. Bu çerçevede kurumsal sosyal sorumluluğun güçlü bir şekilde tüm paydaşlar tarafından benimsenmesi adına sunabileceğimiz önerilerimiz dört farklı başlık altında toplanmaktadır:

İnsani Kalkınma

- Günümüzde farklı sebeplerden dolayı göç hareketleri artış göstermektedir. Ülkemizde gerçekleşen bu değişimden yüksek oranda etkilenmektedir. Özel sektör kuruluşlarımız göçün getirdiği yeni koşullar karşısında araçlarını güncellemeli ve daha kapsayıcı mekanizmalar geliştirmelidir.

- İşletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk konusundaki ihtiyaçlarını belirlemek ve uygulamalara dahil etmek adına mevzuatı gözden geçirerek sorumlu iş davranışları için iş ortamı iyileştirilmelidir.
- Kurumsal sosyal sorumluluk beraberinde nitelikli bir eğitimi, cinsiyet eşitliğini, gençlerin süreçlere dahililiyetini de kapsamalıdır.
- Yolsuzluk ve çıkar çatışması risklerini tanımlama, değerlendirme ve yönetme mekanizmalarının oluşturulmalıdır

Yaşanabilir Şehirler ve Çevre

- 2017 yılı resmi verilerine göre Türkiye nüfusunun %92,3'ü il ve ilçe merkezlerinde ikamet etmektedir. Artan iç ve dış göç dalgalarıyla beraber şehirler tüm insani yaşamın merkezini oluşturmaktadır. Temel sağlık, eğitim, altyapı hizmetlerini sunabilen ve insani yaşam ortamlarını oluşturan şehirler tercih edilen şehirler olacaktır. Özel sektör de becerilerini bu yönde geliştirmeli ve yeni politikalar üretmelidir.
- Paris Anlaşması ışığında karbon emisyonun seviyesini azaltıcı ve atık geri dönüşümünü sağlayan politikalar geliştirilmelidir.
- Çevre yönetim sistemlerinin alımına yardımcı olmak için destek mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Engellilerin istihdam edilmesi ve çalıştırılması adına politikalar tasarlanması ve uygulanması sağlanmalıdır.

Güçlü ve Sürdürülebilir Ekonomi

- Rekabetçi olabilmek için şirketler daha yaratıcı ve yenilikçi iş süreçleri oluşturmali ve STEM (Bilim-Teknoloji-Mühendislik-Matematik) alanındaki faaliyetlere önem vermelidir.
- Girişimcilik kültürü güçlendirilmeli, KOBİ'lere sunulan destek arttırılmalıdır.
- Türkiye'de eğitim sektöründeki yapısal reform süreçlerinde sürdürülebilir beceri temelli yöntemler geliştirilmelidir.
- İş dünyası sahip olduğu dinamizm ve esneklik ile sürece liderlik etmeli; teşvik edici olmalıdır.

Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Yaygınlaştırılması

- Kampanyalar ve eğitimler de dahil olmak üzere kurumsal sosyal sorumluluk alanında KOBİ'ler için bilinçlendirme faaliyetleri düzenlenmeli; ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleşmesi için yenilikçi KSS çözümlerine önem verilmelidir.
- Raporlama açısından önem taşıyan şirketlerin bilinirliği arttırılmalı ve bu amaçla raporlama araçları sağlanmalıdır.
- Daha fazla teşvik, kapasite geliştirme çerçeveleri ve en iyi uygulama şirketleri için görünürlük sağlamak için kurumsal sosyal sorumluluğu teşvik etme konulu yeni bir orta vadeli kamu politikası

belgesi gereklidir.

- Kurumsal sosyal sorumluluk alanında özel sektör düzeyinde farklı yapı ve boyutlarda kurumlar oluşturulmalı; var olan kurumlar desteklenmelidir.

Kamu Kurumlarınca Yapılabilecek İyileştirmeler

- 21. Yüzyıl beceri ihtiyaçlarına uygun şekilde kamu, özel sektör ve sivil toplumu kapsayan bir strateji belgesi oluşturulabilir.
- Sosyal yardımlaşma, bağışçılık alanlarında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı iş birliğinde projeler yapılmasının teşvik edilebilir.
- Kültür ve sanat alanında yapılacak olan projelere (tiyatro, sinema vb. destekleri içeren) Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından özel teşvik ve vergi avantajı sağlanabilir.
- AFAD (Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) tarafından çevre, afetlere hazırlık, iş sağlığı güvenliği gibi alanlara yatırım yapan kurumlar için teşvik ve özel krediler sunulabilir.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yapacağı düzenlemelerle enerji verimliliği alanında bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirecek, enerji verimliliği ve çevre dostu uygulamalarda bulunacak olan kuruluşlara vergi teşviki ve yatırım desteği sağlanabilir.
- Şirketlerin yerel yönetimler ile iş birliğinde gerçekleştirdiği ve şehirlere katkı sağlayan projelerine, özel destek, teşvik ve vergi avantajı getirilebilir.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen şirket denetimlerine "KSS uygulamaları denetimi" de eklenebilir.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinesinde STEM uygulamalarının teşvik edilmesi sanayi ve meslek lisesi iş birliklerinin arttırılması ve bu alanda gerçekleştirilen projelerde vergi indirimleri sağlanabilir.
- İsveç örneğinde olduğu gibi Türkiye'de de Dışişleri Bakanlığı himayesinde özellikle ihracat yapan şirketlerin sorumlu üretiminin takip edilmesi amacıyla Sosyal Sorumluluk Büyükelçisi belirlenebilir.
- Maliye Bakanlığı'nca sosyal sorumluluk projeleri ile topluma katkı sağlayan şirketlere vergi avantajları getirilebilir.
- Kalkınma Bakanlığı'nın ve Kalkınma Ajansları'nın ödül, proje desteği, iş birliği gibi çeşitli adımları ile yerelde sosyal sorumluluk çalışmaları desteklenebilir.

12. Kaynakça

- Anon., 2011. Social Responsibility and SMEs in Romania. Economic Sciences Series, 63(1), pp. 92-100.
- Antal, A. B. & Sobczak, A., 2007. Corporate social responsibility in France: A mix of national traditions and international influences. Business and Society, 46(1), pp. 9-32.
- Baldo, M. D., 2015. A State of the Art of Corporate Social Responsibility Diffusion in Italy: Limits and Potentials . %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity. Cham: Springer International Publishing, pp. 435-468.
- Baron , S., Field, J. & Schuller, T., 2000. Social Capital - Critical Perspectives. basım yeri bilinmiyor:Oxford University Press.
- Battaglia, M. ve diğerleri, 2014. Corporate Social Responsibility and Competitiveness within SMEs of the Fashion Industry: Evidence from Italy and France. Sustainability, Cilt 6, pp. 872-893.
- Bayülken, Y. & Kütükoğlu, C., 2012. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ İŞLETMELERİ, Ankara: MRK Baskı ve Tanıtım Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.
- Bikmen, F., 2003. Corporate Philanthropy in Turkey: Building on Tradition, Adapting to Change. SEAL - Social Economy and Law Project Journal , Cilt Autumn, p. 2.
- Bocquet, R. & Mothe, C., 2011. Exploring the relationship between CSR and innovation: A comparison between small and large sized French companies.. Revue Sciences de Gestion, Issue 80, p. 101-119..
- Boulouta, I. & Pitelis, C. N., 2014. Who needs CSR? The impact of corporate social responsibility on national competitiveness.. Journal of Business Ethics, Issue 119, p. 349-364.
- Bourdieu, P., 1986. The Forms Of Capital. %1 içindeJ. Richardson, dü. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York: Greenwood, pp. 241-258.
- Bowen, H. R., 1953. The Social Responsibilities of the Businessman. New York: Harper and Row.
- Burke, A., 2015. Corporate Social Responsibility in Ireland: A Snapshot. %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity. Cham: Springer International Publishing, pp. 17-36.
- Carroll, A. B., 1979. A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. Academy of Management Review , Cilt 4, p. 497-505..
- Ciliberti, F., Pontrandolfo, P. & Scozzi, B., 2008. Investigating corporate social responsibility in supply chains: a SME perspective. Journal of Cleaner Production, Cilt 16, p. 1579-1588.
- Crotian Employers Association, 2013. DRAFT NATIONAL REVIEW REPORT_CSR FOR ALL_CROATIA, Ağustos: EU.
- CSR Committee, 2013. Overview Table Corporate Social Responsibility, Brüksel: yazarı bilinmiyor
- Diaz, B. & Ramos, R. G., 2015. Corporate Social Responsibility: Current and

Future Perspectives in Spain . %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity . basım yeri bilinmiyor:Springer International Publishing , pp. 413-434.

Eilbert, H. & Parket, I., 1973. The Current Status of Corporate Social Responsibility.. Business Horizons, Cilt 16, pp. 5-14.

Epstein, E., 1987. The corporate social policy process: Beyond business ethics, corporate social responsibility, and corporate social responsiveness. California Management Review, Cilt 29, pp. 99-114..

Eterovic, P., Jalsenjak, B. & K, K., 2015. Corporate Social Responsibility in Croatia: From Historical Development to Practice. %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity . Cham: Springer International Publishing, pp. 231-244.

EU Multi-Stakeholder Forum on CSR, 2004. Final results & recommendations, Brussel: yazarı bilinmiyor

EU, 2016. European Commission. [Çevrimiçi]

Available at: http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition_en

EUROPEAN COMMISSION , 2011 . COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS , Brussels: EUROPEAN COMMISSION .

European Commission, 2009. Towards greater corporate responsibility Conclusions of EU-funded research, Luxembourg:: Publications Office of the European Union.

EUROPEAN COMMISSION, 2011. A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility, Brussels: EUROPEAN COMMISSION.

European Commission, 2013. HOW COMPANIES INFLUENCE OUR SOCIETY: CITIZENS' VIEW, Brüksel: European Commission.

European Commission, 2014. DRIVERS OF SME INTERNATIONALISATION, basım yeri bilinmiyor: European Commission.

European Commission, 2015. De-mystifying Human Rights for Small and Medium-sized Enterprises, basım yeri bilinmiyor: European Commission.

European Commission, 2015. Tips and Tricks for Advisors: CSR for SMEs, Brüksel: European Commission.

Executive Summary , 2015. EU Multi Stakeholder Forum on Corporate Social Responsibility, Brüksel: EU.

Foretica, 2008. Evolucio´n de la responsabilidad social de las empresas en Espan˜a. Fore´tica. , Madrid: Foretica.

Foretica, 2011. The evolution of social responsibility among Spanish Business. , Madrid: Foretica.

Frederick, W., 1960. The growing concern over business responsibility. California Management Review 2, pp. 54-61.

Friedman, M., 1962. Capitalism and Freedom. Chicago: University of Chicago Press.

Heene, A. & Lepoutre, J., 2006. Investigating the Impact of Firm Size on

Small Business Social Responsibility: A Critical Review. *Journal of Business Ethics*, 67(3), p. 257-273.

Innovation Norway - Milan office, 2014. CSR Country Report 2014 Italy , basım yeri bilinmiyor: yazarı bilinmiyor

Inyang, B. J., 2013. Defining the Role Engagement of Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) in Corporate Social Responsibility (CSR). *International Business Research*, 6(5), pp. 123-132.

Ireland Chambers, 2013. The Sustainability Factor Corporate Social Responsibility and SMEs, basım yeri bilinmiyor: A Chamber Publication.

Ireland Chambers, 2016. CSR and SMEs. [Çevrimiçi]

Available at: <http://www.chambers.ie/policy/csr/csr-and-smes/>

[Erişildi: 9 Aralık 2016].

Ireland Ministry for Jobs, Enterprise and Innovation, 2014. GOOD FOR BUSINESS, 2014-2016 GOOD FOR THE COMMUNITY: IRELAND'S NATIONAL PLAN ON CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY, basım yeri bilinmiyor: Ireland Ministry for Jobs, Enterprise and Innovation.

Janusz, R., dü., 2014. CSR Trends. Beyond Business as Usual. Lodz: CSR Impact.

Kaufmann, M. & Olaru, M., 2012. The Impact Of Corporate Social Responsibility On Business Performance - Can It Be Measured, And If So, How?. Berlin, yazarı bilinmiyor

Killian, S., 2012. Corporate social responsibility - A guide, with Irish experiences. 1st ed. dü. Dublin: Chartered Accountants Ireland..

Lombardo, G., 2010. An agreement between local government, financial institutions and SMEs for the promotion of social responsibility practices. A tool for analysis and intervention.,. Trento, yazarı bilinmiyor

MacGregor, S. P. & Fontrodona, J., 2011. Strategic CSR for SMEs: paradox or possibility?*. *UNIVERSIA BUSINESS REVIEW*.

Maon, F., 2015. Commanded Aspirations and Half-Hearted Enactment: The (Yet) Unfulfilled Promises of French-Style CSR. %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity. Cham: Springer International Publishing, pp. 81-92.

Matten, D. & Moon, J., 2005. Corporate Social Responsibility. *Journal of Business Ethics*, 54(4), pp. 323-337.

Mayr, S., 2015. Corporate Social Responsibility in SMEs: The Case of an Austrian Construction Company. *International Journal of Business Research*, 15(2), pp. 61-72.

Mendibil, K. ve diğerleri, 2009. HOW CAN CSR PRACTICES LEAD TO SUCCESSFUL INNOVATION IN SMES?, basım yeri bilinmiyor: yazarı bilinmiyor

Miami-Florida European Union Center of Excellence, 2013. Corporate Social Responsibility: A European Perspective. The Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series, Haziran.13(6).

Michael, B., Hopkins, M. & Dinler, S., 2008. A CSR Law for Turkey, basım yeri bilinmiyor: yazarı bilinmiyor

Migliorato, M., 2015. EU CSR Strategy 2020 and the work of CSR Europe, Brüksel: CSR Europe.

- Mousiolisa,, D. T. & Zaridisb, A. D., 2015. Corporate Social Responsibility in SMEs and MNEs. The Different Strategic Decision Making. basım yeri bilinmiyor, Elsevier, pp. 579-583.
- Murillo, D. & Lozano, J. M., 2006. SMEs and CSR: An Approach to CSR in their Own Words. Journal of Business Ethics, Cilt 67, p. 227-240.
- Nejati , M. & Amran, A., 2009. Corporate social responsibility and SMEs: exploratory study on motivations from a Malaysian perspective. Business Strategy Series, Eylül, 10(5), pp. 259-265.
- Nielsen, M. E. J. & Frederiks, C. S., 2015. Political Institutions and Corporate Social Responsibility: A Nordic Welfare State Perspective from Denmark .. %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity. Cham: Springer International Publishing, pp. 197-208.
- O. Idowu, S. & Schmidpeter, R., 2015. Corporate Social Responsibility in Europe: United in Sustainable Diversity - a Summary . %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity . Cham: Springer International Publishing , pp. 503-507.
- Odaman, S., 2004 . Effects and possible problems of compulsory labour replacement of Law No. 4857 TÜSİAD-KalDer 13th National Quality Congress. İstanbul: TÜSİAD-KalDer 13th National Quality Congress.
- Ovacıklı, S., 2007. Kobilerin İş Sağlığı Ve Güvenliği Açısından Durumları, Kobilerin İsg Konularına Yaklaşımları, Risk Algıları İle Bilgi, Tutum Ve Davranışlarının Tespiti Ve İsg Yönetim Modelleri , Ankara: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü.
- P. Heikkurinen, 2006. Environmental strategy and sustainability. %1 içindeS. Schaltegger & M. Wagner, düz. Managing the business case for sustainability: The integration of social, environmental and economic performance (p. 92). Sheffield: Greenleaf Publishing.. Sheffield: Greenleaf Publishing., p. 92.
- Papaioannou, S. & Pettersson, K., 2012. CSR of SMEs during Times of Turbulence - A Case Study of Small and Medium-sized Exporters in a Changing Environment, basım yeri bilinmiyor: Linnæus University.
- Perrini, F., 2006. SMEs and CSR theory: evidence and implications from an Italian perspective. Journal of Business Ethics, Issue 67, pp. 305-316..
- Polášek, D., 2010. CSR in Small and Medium- Sized Companies in the Czech Republic, Prag: CZECH MANAGEMENT INSTITUTE PRAHA.
- Remme, J. H., 2015 . Corporate Social Responsibility in the Netherlands. %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity. Cham: Springer International Publishing , pp. 93-124.
- Santos, M., 2011. CSR in SMEs: strategies, practices, motivations and obstacles. Social Responsibility Journal, 7(3), pp. 490-508.
- Sen, S., 2011. Corporate social responsibility in small and medium enterprises: application of stakeholder theory and social capital theory, Lismore: Southern Cross University.
- Sen, S., 2011. Corporate Social Responsibility In Small And Medium

Enterprises: Application Of Stakeholder Theory And Social Capital Theory, Lismore: Southern Cross University.

Spanish Ministry of Employment and Social Security, 2014. SPANISH STRATEGY FOR CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY, basım yeri bilinmiyor: Spanish Ministry of Employment and Social Security.

T.C. Başbakanlık, 2016. 65. Hükümet Programı , Ankara: T.C. Başbakanlık.

Türker, D., 2015. An Analysis of Corporate Social Responsibility in the Turkish Business Context. %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity. Cham: Springer International Publishing, pp. 483-502.

The Danish Government, 2012. Responsible growth. Action plan for corporate social responsibility., Copenhagen: The Danish Government.

TİSK Proje Ofisi, 2013. MACEDONIA NATIONAL REVIEW REPORT ON CSR, basım yeri bilinmiyor: yazarı bilinmiyor

TKSSD, 2008. Türkiye’de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Değerlendirme Raporu , İstanbul: yazarı bilinmiyor

Turker, D., 2015. An Analysis of Corporate Social Responsibility in the Turkish Business Context. %1 içindeS. O. Idowu, R. Schmidpeter & M. S. Fifka, düz. Corporate Social Responsibility in Europe / United in Sustainable Diversity . Cham: Springer International Publishing , pp. 483-582.

Turkish Confederation of Employer Associations, 2013. National Review Report: Turkey, Ankara: EU.

Vintilă, G. & Moscalu, M., 2010. Aspects Regarding the Development and the Integration of the Corporate Social Responsibility Concept in Firms’ Behaviour. Particularities for Small and Medium-sized Enterprises. Theoretical and Applied Economics, pp. 53-62.

Vitell, S. J. & Hidalgo, E. R., 2006. The Impact of Corporate Ethical Values and Enforcement of Ethical Codes on the Perceived Importance of Ethics in Business: A Comparison of U.S. and Spanish Managers. Journal of Business Ethics, 64(1), pp. 31-43.

Vo, L. C., 2011. Corporate social responsibility and SMEs: a literature review and agenda for future research. Problems and Perspectives in Management, 9(4), pp. 89-97.

Whooley, N., 2011. Responsible business conduct: There’s nothing ‘fluffy’ about CSR. Accountancy Ireland, 37(2), p. 74-85.

Wickert, C., 2014. Political Corporate Social Responsibility in Small and Medium Sized Enterprises: A Conceptual Framework. Business & Society , 55(6).

Williamson, N., Stampe-Knippel, . A. & Weber, T., 2014. CSR Compendium 2014, Londra: European Commission.

Yu, A.-L., 2010. Corporate social responsibility and SMEs - Barriers and opportunities in a Swedish perspective, Stockholm : Stockholm University.

13. Ek 1- Analiz Edilen Örnek Çalışmalara Genel Bakış

Karşılaştırmalı Avrupa Raporu - Avrupa'da İletişim Kurulan Kurumlar

	Kurum	İnternet sitesi	İlgili Kişi	Görev	E-Posta	Ülke
1	The Shift	http://www.theshift.be/	Sabine Denis	Baş Yönetici	hi@theshift.be	Belçika
2	Croatian Business Council for Sustainable Development	http://www.hrpsor.hr/hrpsor/	Mirjana Matesic	Yönetici	hrpsor@hrpsor.hr	Hırvatistan
3	Green Network	www.greennetwork.dk	Kenneth Hald Jensen	İdari Yönetici	ki@greennetwork.dk	Danimarka
4	Réseau Alliances	http://www.reseau-alliances.org/	Vianney Sauvage	Yönetici Müdür	vsauvage@worldforum-lille.org	Fransa
5	UPJ	http://www.upj.de/	Peter Kromminga	Yönetici	peter.kromminga@upi.de	Almanya
6	econsense	http://www.econsense.de/	Dr. Karsten Schröder	Yönetici Müdür Yardımcısı	info@econsense.de	Almanya
7	Business in the Community Ireland	http://www.bite.ie/	Tina Roche	Baş Yönetici	info@bite.ie	İrlanda
8	Impronta Etica	http://www.improntaetica.org/en/	Maria Luisa Parmigian	Genel Sekreter	info@improntaetica.org	İtalya
9	Sodalitas	http://www.sodalitas.it/	Ruggero Bodo	Rehberlik Öğretmeni	csr@sodalitas.it	İtalya
10	RBF Poland	http://www.responsiblebusiness.pl/	Mirella Panek-Owsianska	Genel Müdür	mirella@fob.org.pl	Polonya
11	Club de Excelencia en Sostenibilidad	http://www.club sostenibilidad.org/	Isabel Castillo	Proje Sorumlusu	isabel.castillo@club sostenibilidad.org	İspanya
12	Forética	http://www.foretica.org/	Germán Granda	Yönetici	foretica@foretica.es	İspanya
13	CSR Sweden	http://www.csrsweden.se/	Marianne Bogle	Yönetici Müdür	info@csrsweden.se	İsveç
14	CSR Ukraine	http://csr-ukraine.org	Maryna Saprykina	Merkez Müdürü	dk@csr-ukraine.org	Ukrayna
15	CSR Europe	www.csreurope.org	Ivana Petrovska	Proje Yöneticisi	ip@csreurope.org	Belçika

İyi Örnekler Araştırması Kapsamında Avrupa'daki Paydaşlara Yöneltilen Sorular

1. Kuruluşunuzun adı nedir?
2. Kuruluşunuzun ana misyon ve vizyonları neler?
3. Ülkenizde KSS'nin gelişimini açıklar mısınız?
4. CSR kanunları veya yönetmelikleri var mı? Kısaca açıklayabilir misiniz?
5. Ülkenizdeki KSS kültürü nedir? Ve ülkenizin KSS'deki güçlü ve zayıf konuları nedir?
6. KSS ve şirketler arasındaki etkileşimi nasıl taşıyorsunuz?
7. KOBİ'lerin KSS için aktif hale gelmesini nasıl sağlıyorsunuz? KSS'nin KOBİ tutumuna bir açıklama getirir misiniz?
8. KSS faaliyeti gösteren ana sektörler nelerdir? Ve ne gibi etkinlikler var?
9. CSR alanında başka kuruluşlar veya şirketleriniz var mı?
10. Ülkenizden en iyi CSR uygulamalarını paylaşır mısınız?

İyi Örnek Araştırması Kapsamında İletişime Geçilen Ulusal KOBİ'ler

Kurum	İlgili Kişi	Görev	E-Posta
ODE Yalıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Erkut Özdoğan	Çukurova Bölge Takım Lideri	e.ozduman@ode.com.tr
DOKAY Filo Kiralama A.Ş.	Dilek Özgün	Yönetim Kurulu Başkan Asistanı	dilekozgun@dokay.com.tr
İNELSAN İnşaat A.Ş.	Önder Çiftçi	Yönetici	inelsan.ins@gmail.com
AVES	Pınar Hanım	Kurumsal İletişim Sorumlusu	p.demir@avesas.com.tr
Gelecek Otomotiv	Hekim Tolog	Yönetim Kurulu Başkanı	hekim.tolog@gelecekotomotiv.com.tr
Sun Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Deniz Köksal	Kurumsal İletişim Sorumlusu	deniz.koksal@suntekstil.com.tr
Ceynak Lojistik	Cengiz Han	Kurumsal İletişim Sorumlusu	cengiz.han@ceynak.com.tr
Süper Tekstil A.Ş.	Mehmet Yasubuğa	Yönetim Kurulu Başkanı	myasubuga@supertekstil.com
Şentaş Tarım Ürünleri	Emel Doğan	Yönetim Kurulu Başkanı (Asistanı)	temel@sentas.com.tr
Çevreci Eczacılar Kooperatifi	Şule İlkurşunlu	Başkan	sule.ilkkursunlu@cekoop.org.tr
Çevreci Eczacılar Kooperatifi	Seval Ünüerler	Sekreter	seval.unluerler@cekoop.org.tr
Friterm A.Ş.	Çağla Yıldız	Eğitim Koordinatörü Asistanı	caglayildiz@friterm.com
Koppert	Melis Özmen	Koppert Türkiye Genel Müdürü (Asistanı)	info@koppert.com.tr
Halkalı Kağıt Karton San. Ve Tic. A.Ş.	Zafer Yıldız	Üretim Müdürü	insankaynaklari@halkalikagit.com.tr
Yeşim Tekstil	Seda Tezcan	Kurumsal İletişim Uzmanı	seda.tezcan@yesim.com
Doğan Organik Ürünler	Pınar Sun	Kurumsal İletişim Bölüm Başkan Asistanı	pinars@doganholding.com.tr
Ece Banyo Gereçleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Çoşkun Yanardağ	Pazarlama ve Kurumsal İletişim Uzmanı	ece@ece.com.tr
PharmaVision San. Ve Tic. A.Ş.	Fahrettin Kazak	İnsan Kaynakları Müdürü	fahrettin.kazak@pharmavision.com.tr
Ortadoğu Enerji	Ülkü Tarakçı	Kurumsal İletişim Yöneticisi	ulku.tarakci@ortadogugrup.com.tr
TEVA	Hasan Şahin	Bölge Sorumlusu	hasan.sahin@teva.com.tr
Bursagaz	Tuğçe Balarısı Yonga	İş Mükemmelliği Birim Yöneticisi	tugce.balarisi@bursagaz.com
Vector Bilgi Teknolojileri A.Ş.	Caner Umutlu	Kurumsal İletişim ve Pazarlama Müdürü	caner.umutlu@vector-tr.com
Hilti İnşaat Malzemeleri Tic. A.Ş.	Selin Onat	Marka ve İletişim Yöneticisi	selin.onat@hilti.com
ABBVİE	Ece Şişmanoğlu	Hasta İlişkileri ve İletişim Uzmanı	ece.sismanoglu@abbvie.com

İyi Örnekler Araştırması Kapsamında Ulusal KOBİ'lere Yöneltilen Sorular

1. Kurumunuzun ismi nedir?
2. Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) şirketiniz için ne anlam ifade ediyor?
3. Size göre KSS aşağıdaki başlıklardan hangisi ya da hangileridir?
 - a. Bağış ve destek
 - b. İhtiyacı olan insanlara yardım edilmesi
 - c. Çalışanların desteklenmesi
 - d. Toplumdaki paydaşların ihtiyaçlarının karşılanması
 - e. Kârın ötesinde etik iş uygulamalarının gerçekleştirilmesi
 - f. Sosyal refah programlarının desteklenmesi
 - g. Çevre tahribatından kaçınılması
4. Kurumunuz bir KSS politikasına ya da KSS projesine sahip mi? KSS için ayırmış olduğunuz bir bütçeniz var ise ne kadar?
5. Sizce Küçük orta büyüklükteki işletmelerde (KOBİ) KSS aktivitelerini teşvik etmek için en iyi yaklaşım hangisidir? Gönüllülük ya da mecburiyet?
6. KSS çalışmaları gerçekleştiren KOBİ'lerin motivasyonları neler olabilir? KSS faaliyetlerinde bulunurken sizin temel amaçlarınız neler?
7. Çalışanların KSS ile olan etkileşimleri aşağıdaki durumları nasıl etkilemektedir?
8. İş standartları ve çalışma koşulları (maaş, çalışma saatleri, mesai saatleri ve faydalar)
9. Çalışma çevresi (iş güvenliği, sağlık koşulları, yeşil alanlar)
10. Resmi olmayan çalışmalar (Yerel topluluklara, spor kulüplerine, yardım merkezlerine bağışlar)
11. Kurumsal sosyal sorumluluk önemi artarak iş stratejinizin bir parçası oluyor mu?
12. KOBİ'lerin KSS katılımını hangi paydaşlar ve ne boyutlarda etkilemektedir?
13. Kaynakların (para, çalışan, zaman ve bilgi) yetersiz olduğu durumlarda, uygun bir sosyal sorumluluk stratejisi üretmek için KOBİ'ler KSS faaliyetlerine nasıl dâhil olabilir? Bu engelleri nasıl fırsata çevirebilirler?
14. KSS'nin KOBİ'ler arasında gelişmesindeki olumlu ve olumsuz faktörler nelerdir?
15. KOBİ'ler KSS'nin kendi çalışmalarına uyumluluğunu nasıl anlayabilirler?

İyi Örnekler

Bursagaz Bursa Şehiriçi Doğalgaz Dağıtım Ticaret Taahhüt A. Ş.

Görüşme yapılan işletmelerden Bursagaz Bursa Şehiriçi Doğalgaz Dağıtım Ticaret Taahhüt A.Ş. “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışını Yaygınlaştırmak” temelinde KSS uygulamalarında bulunduklarını belirtmektedir. KSS projelerinden bağımsız olarak süreklilik arz eden bir kurum politikalarına sahiptirler. Şirketin bu tür faaliyetleri gerçekleştirirken odaklandığı nokta “Kamu malı niteliği taşıyan bir hizmet sunumunda toplumsal fayda yaratma” anlayışıdır. Bursagaz Bursa Şehiriçi Doğalgaz Dağıtım Ticaret Taahhüt A.Ş. KSS faaliyetlerinin %80’i mesai saatlerinde %20’si mesai saatleri dışında gerçekleştirilmektedir. Çalışanlar kendi görev tanımları dışında bulunan KSS faaliyetlerine katılmaları durumunda performanslarına ilave prim uygulaması projenin performansına göre gerçekleştirilmektedir. İşletmelerin yanı sıra iş birliği içinde olunan kurumların da proje ve etkinliklere katılımı yaratılacak toplumsal faydayı arttırmaktadır. Bursagaz kurumu kendi faaliyetlerinde paydaşlarıyla iş birliğini;

1. Öncelikte yer alan paydaşlar KSS projelerine doğrudan etki sağlayan,
2. Derece paydaşlar bilgilendirme ve gözlem alanlarında yer alan olmak üzere iki kategoride yürütmektedir.

Koppert Biyolojik Mücadele Ve Polinasyon Sis. San. Tic. Ltd. Şti.

Çevre, doğa ve insan sağlığına hizmet etmekte olan Koppert Türkiye; üretici sağlığı, toplum sağlığı, gıda güvenliği, hormonsuz bitkisel üretim gibi birçok konuda gerek üreticiler gerek kamu kuruluşları gerekse tüketiciler yönünden çalışmalar gerçekleştirmektedir. Toplumdaki paydaşların ihtiyaçlarının karşılanması ve çevre tahribatından kaçınılması hedeflerine ulaşmak için KSS uygulamalarına devam eden KOPPERT, “Tarımda Doğal Yöntemlerin Tüketici ve Üretici Nezdinde Yaygınlaştırılması” projesiyle TİSK 2015 KSS Ödüllerinde ödüle layık görülmüştür. Hedeflerine erişebilmek adına paydaşların önemine vurgu yapan işletmenin, iş birliği içinde oldukları paydaşlar şu şekildedir;

1. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
2. Tarım İl ve İlçe Teşkilatları
3. Üniversiteler
4. Dernekler ve Odalar
5. Koppert Merkez Ofis
6. Süpermarketler ve Marketler

Yeşim Tekstil

Kurumsal olarak “Önce İnsan” teması temelinde kurulmuş olan Yeşim Tekstil’in kurumsal hedefleri ve misyonları doğrultusunda önceliği etik ve çevreye dost üretim yapmaktır. Şirketin hayata geçirdiği sosyal sorumluluk projelerinde de öncelikli alanı kendi çalışanlarıdır. Bunun dışında Yeşim Tekstil spor, çevre ve eğitim olmak üzere üç kategoride sosyal sorumluluk çalışmaları yapmaktadır.

Yeşim Tekstil Kadın ve Çocuk Kulübü ve Uludağ Soroptimist Kulübü, Yeşimli kadınların; eğitim, sağlık ve kişisel gelişim konularında farkındalığını arttırmak amacıyla 2013 yılında “Kelebeğin Dünyası” adı altında bir proje hayata geçirmiştir. “Kadın değişirse, toplum değişir” sloganı ile hayata geçirilen proje kapsamında “Kadın ve Sağlık”, “Kadın ve Hukuk”, “Kadın ve Aile/Kişisel gelişim” olmak üzere üç ana başlıkta gerçekleştirilen etkinliklerle, kadınların farkındalıklarının arttırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında başlayan ikinci aşamayla bir yandan Yeşim çalışanı kadınlar için yapılan eğitimler ve danışmanlıklar devam ederken bir yandan da TEGV’li annelere yönelik “Çocuğumla birlikte geleceğe ilerliyorum” adıyla 6 aylık bir sertifika programı yürütülmüştür.

Yeşim Tekstil sosyal sorumlulukta gönüllülüğün ve mecburiyetin birlikte bir yaklaşım olacağına inanmaktadır. Kuruma göre KOBİ’lerin KSS’ya katılımını en çok etkileyen paydaş müşterileridir. Müşteriler eğer birlikte çalışma şartı olarak bu kriteri ön koşul olarak getirirse bütün KOBİ’lerin kendini bu noktada yapılandırması gerekecektir. Yine KSS uygulamaları ve işletme çalışanlarının uyum yakalaması için KSS projeleri geliştirmeden önce hangi konuda bir çalışma yapmak istediklerini belirlemeleri gerekmektedir. Firmaların proje öncesi ve sonrası ölçümlerler yaparak durumu takip etmesi önem taşımaktadır.

Total Produce BV

Total Produce BV firması Honduras’ta kavun yetiştiriciliği alanında pilot bir uygulama gerçekleştirmektedir. Geliştirilen yöntemle kavun artık maddeleri toprağı gübrelemek için kullanılmaktadır. Bu şekilde hem toprak daha verimli yapıya kavuşurken artık ürünlerde değerlendirilmektedir. Sağlıklı olan toprak daha fazla su tutmakta ve daha fazla doğal mineral barındırmaktadır. Bu sayede kimyasal maddelere ihtiyaç duyulmamaktadır. Soil&More firmasının da desteğiyle gerçekleştirilen diğer proje de ise meyve artıkları ve yapraklardan sıvı gübre üretilmektedir. Üretilen sıvı gübreyle topraktaki mikro organizmaların beslenmesi sağlanarak verimlilik arttırılmaktadır. Yakın gelecekte projenin 3000 hektarlık bir alanda uygulanması hedeflenmektedir.

Maasdijk

Üç yüz çeşitten fazla sebze ve meyve ithal eden Maasdijk şirketi, KSS'nin dört temel ayağını şöyle ifade ediyor:

- Adil ticaret
- Yerel toplulukların desteklenmesi
- Çevreye etkinin azaltılması
- İyi çalışma koşulları

Şirket birkaç yıldır beraber çalıştığı denetleme kurumuyla tedarik zincirindeki işletmelerin takibini yaparak KSS koşullarına uyumlarını takip etmekte ve yıllık olarak gelişmeleri için cesaretlendirmektedir. Nature's pride aynı zamanda Ortakları olan DOT Fruits işletmesiyle beraber Dominik Cumhuriyeti'nde çalışanlarının temel sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için projeler oluşturmaktadır. Projenin bütçesi de satılan her mangodan 0,01 euro alınarak elde edilmektedir. Ayrıca kurum Peru'da fidanlıklar kurmakta ve ilk okul seviyesinde çocuklara çevre eğitimleri vermektedir.

Nature and More

Nature and More firması uygulamalarında satmış olduğu meyvelerin üzerine yetiştiricinin fotoğrafını ve bir kod eklemektedir. Tüketici bu kod sayesinde almış olduğu ürünün yetiştigi ortam ve yetiştiricinin puanını görebilmektedir. Puanlama toprak, enerji, hava, hayvanlar, bitkiler, su gibi farklı etkenlerin incelenmesi ile gerçekleştirilmektedir. Kurum ayrıca satmış olduğu her bir kilogram üründen 1 Cent'i kumbaraya atarak yetiştiricilerin yapacakları sosyal projelere destek sağlamaktadır.

slow motion movement

İşgücü piyasasından uzakta olan kişilerin ürettikleri çantalar, peluş oyuncaklar, kıyafetler farklı pazarlarda satılmaktadır. Tüm ürünler tekstil atıklarından üretilmektedir. Firma faaliyetleri süresince çalışanlarına teorik ve pratik konularda eğitimler vermektedir. Bu etkinlikler sayesinde yetersiz eğitim almış, yeterli niteliğe sahip olmayan kişilerin iş bulmasında yardımcı olunmaktadır. Ayrıca çalışanların edindikleri tecrübe iş arayışlarında fayda sağlamaktadır.

14. Ek 2- Araştırma Ekibi

Hüseyin Yılmaz

Hüseyin Yılmaz Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği'nde Genel Direktör olarak çalışmaktadır. The German Marshall Fund tarafından organize edilen “Building Broken Bridges Discovering Social Cleavages in Turkey” projesinde Proje Asistanı olarak çalışmıştır. T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın destekleriyle sürdürülen “Sorumlu Mahalleler Projesi”nde Koordinatör olarak görev almıştır. Avrupa Birliği Sivil Toplum Diyalogu kapsamında düzenlenen “KSS ve KOBİ Projesi”nde Uzman olarak raporların yazımından sorumlu olarak çalışmaktadır. İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümüne Yüksek Lisans eğitimini sürdüren Yılmaz Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı'nda gönüllü olarak dersler vermiştir. Avrupa Birliği, Sivil Toplum, Dijital Medya, Kamu Diplomasisi, Sivil Katılımcılık ve Göç konuları ile ilgilenmektedir.

ÇÖZÜM ODAKLILIK

UYARLI
(KULLANIMI

Refik Saydam Cad. Akarca Sok. No.41 Tepebaşı, Beyoğlu, İstanbul
Tel: +90 212 251 73 00 Fax: +90 212 251 58 77
info@turkonfed.org www.turkonfed.org